

Η. ΧΙΩΤΟΥ

Ἀρχαιότητες ἀνακαλυφθεῖσαι ἐν Ζακυνθῷ

Κατὰ τὸ πρόαξιον Πόχαλη, ἐνῷ ἔσκαπτον τὰ θεμέλια οἰκοδομῆς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Διευσταίου Λάτα, ἀνεκαλύφθη ἕως εἰς τεσσάρων ἀργυῶν βάθος θεμέλιον ἀρχαίας οἰκοδομῆς τετραγώνου ἐντὸς τοῦ περιβολίου. Περὶ τὸ δυτικὸν αὐτῆς εὐρέθησαν δύο στῆλαι καὶ περὶ τὸ νότιον δύο ἕτεροι. Τεῖχος δὲ συνεχῆς συνψικοδομημένον μὲ λίθους μεγάλους καὶ ἄσβεστον σκληρὸν συνάπτεται μὲ τὸ θεμέλιον. Πρὸς τοῦτοις κιονόκρανον Δωρικοῦ ὕφους μαρμάρινον, κεραμίδες μεγάλας ὡς ἐκεῖναι αἱ ἀρχαῖαι τοῦ ναοῦ παρὰ Βουγιάτω. ἄγγεῖα γανωμένα, νομίσματα λίθοι σφενδονίται κονοειδεῖς μὲ τρίπαν, στόμια ἄγγειῶν καὶ ἀμφορέων, λύχνοι καὶ ἄλλα. Ἀτυχῶς ὅμως οἱ κτίσται σκάπτοντες ἀπροσέκτως, ἔθραυσαν κεραμίδια καὶ ἄγγεῖα σχεδὸν ἅπαντα καὶ ὀλίγα περισώθησαν. Ὁ ἐπόπτης τῆς βιβλιοθήκης ἔγραψε πρὸς τὸν Δήμαρχον Ζακυνθίων, καὶ τὰ περισωθέντα ἐχομίσθησαν εἰς τὸ ἐγγύριον μουσεῖον τὸ παρὰ τῇ δημοσίᾳ Βιβλιοθήκῃ. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ Βυθούλκα κεραμεῖς, σκάπτοντες τὸν πηλὸν τοῦ ἄνω τῆς πόλεως βουνοῦ τοῦ προφήτου Ἑλίου, εὗρον τέσσαρας πλάκας ἀργίλου στερεάς καὶ ξηράς, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι τυπωμένοι ἰσθμῆς προκείμενοι καὶ ταῦτα κατετέθησαν εἰς τὸ μουσεῖον.

Τὸ ἀνακαλυφθὲν ἀρχαῖον οἰκοδομη-

μα νομίζεται Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Οὐδὲν ὅμως ἴχνος ἐπιγραμματοφόρον ἀνευρέθη. Φαίνεται ὅτι ἀρχαίως τὸ μέρος τοῦτο εἶχε περιφανῆ οἰκοδομήματα, ὡς δεικνύεται ἐκ πολλῶν μαρμαρίνων λελαξευμένων λίθων κορωνίδων καὶ στηλῶν, ἅτινα συνψικοδομήθησαν εἰς τὸν τοῖχον τοῦ πλησίον ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Πόχαλης.

Πρό τινος δὲ χρόνου κατὰ τὴν συνοικίαν τοῦ ἁγίου Βασιλείου εὐρέθη εἰς μίαν παλαιὰν οἰκίαν ἐντειχισμένη πλάξ μαρμαρίνου ἀνάγλυφος σχήματος ὠειδοῦς, καὶ μεγέθους ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ποδῶν. Τὸ ἀνάγλυφον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἄνω κυρτώματος ἐπιφέρει τὰ γράμματα

ΤΞ

ΣΥΡΑΙΜ

ὑπὸ δὲ τὴν διαζώνιον γραμμὴν περιστεράν φέρουσαν ἐπὶ τοῦ ράμφους κλάδον καὶ ἰσαμένην ἐπὶ τῆς μέσης κορυφῆς τριῶν ὀρέων. Ὅλον δὲ τὸ σχῆμα τοῦ ἀναγλύφου εἶναι τὸ ἐξ ἑξῆς

Ἐπειδὴ ἡ περιστερὰ φέρουσα κλάδον καὶ

ισταμένη επί κορυφῆς ὄρους ἐκλαμβάνεται ὡς σύμβολον τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ Νῶε, καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἡ συντομογραφία διακεκομμένων στοιχείων εἰς τὰς λέξεις εἶναι συνήθως Βυζαντινὰ, συμπεραίνει ὅτι τὸ ἀνάγλυφον εἶναι μεταγενεστέρως Βυζαντινῆς ἐποχῆς Χριστιανικῆς. Ἀναπληρώνων δὲ τὰ παραλείποντα στοιχεία τῶν λέξεων καὶ συντομογραφίαν, ἀναγινώσκω Στυ(γε[ρᾶ Μῆτρι', ἤτοι ἀθλία μητρι, καὶ νομίζω νεκρικὸν τὸ ἀνάγλυφον.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΑΚΙΝΑΣ

(ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ)

(συνέχεια ὅρα προηγ. φυλλ.)

Μετά τὴν Ἀνδρομάχην οὐδεὶς περιέμενεν εὐφροσύνην καλλιτέχνημα, ἀλλ' οἱ Φιλολόγοι κωμῶδια μετὰ ἐν ἔτος ἀναφανέσκει ἐν τῇ μεγαλοφυίᾳ πλήρης ποιικιλίας καὶ σοφισμάτων ἀπεικονισθεῖσα ἐν τῷ ἀστείμῳ τούτῳ ἀπεκάλυψεν ὅτι ἂν ὁ Ρακίνας ἠκολούθει τοῦ Μολιέρου τὰ θέματα, ὁ κωμωδιογράφος οὗτος θὰ ἤρθε μὲν εἰς ἀντίληπον. Ἐπὶ τοσοῦτο ὁ ποιητὴς ἐκλίνετο πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀληθοῦς κωμῶδιας, ἐπὶ τοσοῦτο ἔμαθεν ἐπιτυχῶς ἐν φαρμακίῳ πᾶν ὅτι ἐδάνεισαν αὐτῷ ὁ Ἀριστοφάνης καὶ ὁ Πλαῦτος. Τὴν ιδεάν τοῦ ἀστείμου τούτου συνέλαβεν ὁ Ρακίνας ἐκ τινῶν ραδιογραφῶν ὧν τ' ἀποτελέσματα προὔμειναν, διὸ καὶ κάπως ὑψηλότερον ἐξήτάσθη ἡ κωμῶδια αὕτη. Ἐν ταύτῃ ἐξερεῖται ἀλλοκότων τινῶν ιδεῶν, οἱ χαρακτῆρες παρίστανται τέλει καὶ ἀγειότης εὐφροσύνης περιβάλλει τὴν σατυρικὴν ταύτην εἰκόνα. Πλείστοι πρωτότυποι σκηναί, εὐθῆμοι διάλογοι, ροὴ στίχου, καὶ παρομοίαι ἐπιφερόμεναι ἀνὰ τὰ θέματα τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ, μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ ποιητὴς ἦτο ἀρμόδιος ὅπως ἐπιτυχῶς εἰς τὸ σατυρικὸν ὕψος. Ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα ἡ κωμῶδια αὕτη ψυχρῶς ἐγένετο δεκτὴ κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς παράστασιν καὶ τοῦτο πολὺ τὸν ποιητὴν ἐλύπησεν. Ἄς σημειώσωμεν ὅμως πρὸς τιμὴν τῆς αὐτῆς Λουδοβίκου τοῦ 14ου ὅτι αὕτη μόνη ἔδωκε τὸ σύνθημα τῶν χειροκρατήσεων. Πρῶτος ὁ βασιλεὺς ἤρξατο γελῶν καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τούτου ἠκολούθησεν ὁ λαός, προσέτι δὲ ὁ Μολιέρου μετ' ὅλην τὴν πρὸς τὸν Ρακίνα ψυχρότητα του, δὲν ἐδίστασε νὰ ἀποδοκιμάσῃ τὴν κωμῶδιαν ταύτην. Ὁ μετρίφων ποιητὴς ἔγραψεν ἐν τῷ προοίμῳ τῆς ἐκδόσεώς του περὶ τῆς κωμῶδι-

ας ταύτης τὰ ἑξῆς: Ὅτε ἀνέγνω τὰς Σ φ ἡ κ α ς τοῦ Ἀριστοφάνου, ἐσέφην ὅτι ὄφειλον νὰ μὴ γράψω τὸς φυλοδίκους. Ὁμολογῶ ὅτι αὐτὰ μὲν διεσκέδασαν, εὐρῶν δ' ἐν ταύταις πλῆθος ἀστεϊσμῶν παρεκινήθη νὰ ποιῶσω τούτους γνωστοὺς εἰς τὸ κοινὸν θέτον αὐτοὺς εἰς τὰ θέματα Ἰταλῶν. Ὁ ἐκ τοῦ παραθύρου πηδῶν δικαστῆς, ὁ ἔνοχος κύων, τὰ δάκρυα τῆς οικογενείας του, μοὶ ἐφάνησαν ἄξιαι ἐπεισόδια τῆς ἐμβρηθείας τοῦ Scaramouche. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ ὑποκριτοῦ τούτου διέκοψε τὰ σχέδιά μου, ἀνεγέννησε δὲ τὸν πόθον εἰς τινὰς τῶν φίλων μου, τοὺς νὰ ἴδωσιν ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου θεάτρου πρῶτόν τι τοῦ Ἀριστοφάνου. Δὲν ἐνέδωκα εἰς τὴν πρώτην γενομένην μοι πρότασιν εἰπὼν αὐτοῖς ὅτι ἂν ἔγραψον κωμῶδιαν ἢ κλῆσις μου δὲν θὰ με παρώτρυνε νὰ λάβω ὡς ὑπογραμμὸν τὸν Ἀριστοφάνην. Προστίμων νὰ μιμηθῶ τὴν κανονικότητα τοῦ Μετάνδρου καὶ τοῦ Τερεντίου ἢ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Ἀριστοφάνου καὶ τοῦ Πλάτου. Μοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι δὲν μοὶ ἐξήτουν κωμῶδιαν, ἀλλ' ὅτι ἐπεθύμουν μόνον νὰ ἴδωσιν ἐν αἰ ἀπλῆι λέξει τοῦ Ἀριστοφάνου θὰ εὐρίσκον χάριν εἰς τὴν ἡμετέραν γλώσσαν. Οὕτω ὅτε μὲν ἐνθαυρνόμενος ὡς αὐτῶν, ὅτε δὲ διατάζων ἠναγκάσθη ν' ἀρχίσω δρᾶμα τι ὅπερ ταχέως καὶ ἐπεράτωσα. Κατ' ἀρχὰς ἐξήτασαν τὴν διασκεδασίαν μου ὡς τραγωδίαν, καὶ ἐκεῖνοι ὅστινες ἐσχολήσαν ταύτην περισσότερο ἐροῦσθῆσαν νὰ γελῶσιν, καὶ κακῶν εἶπον ὅτι δὲν ἐσκέφθη νὰ τοὺς διασκεδάσῃ καλλίτερον. Ἄλλοι ἐνόμιζον ὅτι καλὸν ἦτο νὰ προσβάλλωνται ἐν ταύτην τινές, καὶ ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῶν ἀνακτόρων δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι ἀντικείμενον διασκεδάσεως εἰς τοὺς αὐλικούς. Ἡ κωμῶδια μετ' οὐ πολὺ παρεστάθη εἰς Βαρσαλίαν. Εἰς Οὐδένα ἡ συνειδήσις του δὲν ἐπέτρεψε νὰ μὴ διασκεδάσῃ ἐκεῖ οὐδὲ νομίσαντες ὅτι θὰ κατασχέοντο ἐν ἐγγέλω εἰς Παρισίους, ἴσως ἠναγκάσθησαν νὰ γελῶσιν εἰς Βαρσαλίαν. Τῇ ἀληθείᾳ ἐν μ' ἐπέπληττον διὰ πολλῶν δικογραφῶν ἠνόηλα τὰ ὅσα τῶν, θὰ εἶχον ἄδικον, ἢ γλώσσα τῶν δικογραφῶν μοὶ εἶνε πάσης ἄλλης ἄγνωστος, καὶ ἐν ταύτῃ δὲν μετεχειρίσθη εἰμὴ χαρῆδους τινὰς λέξεις ὅς ἠδυνήθη νὰ μᾶθω κατὰ τὸ διάθημα δίκης τινός, καὶ τὰς ὁποίας καλῶς δὲν ἠκούσθη. Ἄνθρωποι σοφροὶ δὲν πραγματεύονται ὡς ἀστεῖσμον τὴν δίκην κυνός καὶ τὰς μορολογίας τοῦ δικαστοῦ. Ἄλλὰ τέλος μετέπραξαν τὸν Ἀριστοφάνην, Πέπαισμα δὲ ὅτι καλὸν ἀρμόζει νὰ ἐνασχολήτω τὴν εὐφρόδειαν δύο ρητόρων περὶ κυνός κατηγορουμένου, ἢ νὰ θέσῃ ἐπὶ τοῦ θάβρου ἀληθῆ ἔνοχον, καὶ νὰ ἐνδιαφέρονται οἱ θεαταὶ περὶ τῆς ζωῆς ἀνθρώπου.

Ἐὰν ὁ σκοπὸς τῆς κωμῶδιας μου ἦτο ἡ ἀστείότης οὐδέποτε κωμῶδια ἐπέτυχε καλλίον τοῦ σκοποῦ της. Δὲν περιμένω μεγάλην τιμὴν ὅτι ἀρκούντως ἐθελῶσα τὸ κοινόν, ἀλλ' εὐχαριστοῦμαι ὅτι δὲν ἐξώθησα οὐδεμίαν ἐκείνων τῶν ἀστειμένων διαφορουμένων λέξεων καὶ αἰσχρῶν ἀστεϊσμῶν, οὓς εὐκόλως μεταχειρίζονται οἱ πλείστοι τῶν συγγραφέων μας καὶ αἰτινες θυβρίζουσιν ἐκ νέου τὸ θέατρον εἰς τὸ αἰσχρὸν ἐξ οὗ κοσμιώτεροι τινες συγγραφεῖς τὸ ἀπέσυραν.»

Ὁ Ρακίνας κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1668 ἐνεγράφη ὑπὸ τοῦ Κολβέρτου εἰς τὸν κατάλογον εἰς τὸν ἐνεγράφων οἱ ἐξέχοντες ἐν ταῖς ἐπιστήμας, καὶ ἠξιώθη ἀμοιβῆς βασιλικῆς 1200 λιτρῶν διὰ τὴν ἐπιμελίαν αὐτοῦ ἀφοσίωσιν εἰς τὰς ἐπιστήμας, καὶ διὰ τὰ δραματικὰ ἔργα ἅτινα ἐδημοσίωσεν.

Ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν Φιλολόγων νέος τίτλος προσετέθη εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ρακίνα διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Βρεττανικοῦ τραγωδίας ἢ ὁ Βολταίρος ἀπεκάλυψε τραγωδίαν τῶν ἐπιστημόνων. Εἶνε ἀναμφίριστον ὅτι ὁ Βρεττανικὸς ἀπεκάλυψε τὴν τελείαν ὡριμότητα τοῦ Ρακίνα εἰς τὴν τραγωδίαν. Ἡ ἀκρίβεια τοῦ χαρακτῆρος, τὸ ἀληθές καὶ ὑψηλὸν τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ιδεῶν, ἡ ἐντεχνος λύσις, ἡ σοφὴ διδασκαλία, ἐμποῦσι φρίκην μᾶλλον ἢ ὁ Νέρων ἐν τῇ ἱστορίᾳ, καθότι ἡ ἐκπληξίς ἄρχεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον αὐξανόμενη καὶ φοβίζουσα σύναμα καὶ διδάσκει. Ἐπὶ τῆς τραγωδίας τούτης ὁ Saint-Beuve λέγει ὅτι ὅπως νοσητὶς τὴν εὐρεῖαν μεγαλύνουσαν τοῦ Ρακίνα ὀφείλει κλείων τὰ ὄψα πρὸς τὴν θεῖαν τῶν στίχων του ἁρμονίαν νὰ ἐξετάσῃ αὐτὸ τὸ οἰκοδόμημα γυμνὸν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Παρακατιῶν δὲ παραβάλλον τὴν ποίησιν τοῦ Ρακίνα πρὸς τὴν τοῦ Μολιέρου καὶ §Σεξπέρου λέγει ὅτι ἐὰν μεταθῆ τις ἀποτόμως ἀπὸ τῶν εἰκότων τοῦ Rubens εἰς τὰς τοῦ Sugres ἐπειδὴ ὁ ὄρθαλμὸς εἶνε τεθαμβωμένος ἐκ τῆς λαμπρῆς γραφικῆς ποιικιλίας τοῦ μεγάλου τῆς Φλαμανδίας ἀριστοτέχνου δὲν ἐλπείε ἐκ πρώτης ὄψεως ἐν τῷ Γάλλῳ καλλιτέχνῳ, ἀλλ' ἡ ὕψος ἀκούοντες μονότονον χρωματισμὸν συγκεχυμένον, ὠχρῶ καὶ ἠδέως φωτός· ἀλλ' ἐγγύτερον πλησιάζων καὶ παρατηρῶν μετὰ προσοχῆς διακρίνει μυρίας λεπτὰς ἀποχρώσεις προσβαλλούσας τῇ ὄψει μυρίας καὶ τεχνικωτάτας ἐντάσεις φωτός ἐξερχομένας ἐκ τῆς βάθους συνεισασματικῆς ὀθωνῆς, τότε δὲν δύναται πλέον ν' ἀποσῆ τὸν ὄφθαλμόν. Τοῦτο συνέβη καὶ ἐν τῷ Ρακίνα. Ὅταν προσέρχεται τις αὐτῷ ἀπὸ τοῦ Μολιέρου ἢ τοῦ Σεξπέρου ζητεῖ τότε νὰ θεωρῆ ἐκ τοῦ σύγγεγυς καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Οὕτω

μόνον δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ μυστήρια τῆς τέχνης αὐτοῦ, οὕτω ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ τοῦ κυρίου αἰσθηματος ὅπερ ἐπιτελεῖ τὴν βάσιν ἐκείνης τραγωδίας του, θὰ ἴδῃ ζωγραφούμενα καὶ κινούμενα τὰ διάφορα πρόσωπα μετὰ τῶν οικείων αὐτῶν χαρακτῆρων καὶ θὰ μᾶθῃ ἀκριβῶς μέχρη τίος θαμβῶ ὁ Ρακίνας εἶναι δραματοποιὸς καὶ ὑπὸ πᾶσι ἐνοῖαν δὲν εἶνε.

Μετὰ τὴν ἱστορικὴν εἰκόνα τῆς τραγωδίας τοῦ Βρεττανικοῦ ἐν ὃ ἡ μίμησις φθάνει εἰς τὸν ὕψιστον θαβὸν τοῦ ὠραίου, ὁ Ρακίνας κατ' ἀπαίτησιν τῆς Ἐριέτης τῆς Ἀγγίας ἀνεβίβασεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὴν Βερενίκην (1670) χαρίεν ἐιδύλλιον ὅπερ ὑψώθη ὡσεὶ τραγωδία. Διεγείρον τοὺς ἀκραταῖς τὸ ἐλεγειακὸν μέλλον ἢ δραματικὸν τοῦτο ἔργον ζωηρὰν ἐνδύμωχον συγκίνησιν ἠνάγκασε τούτους νὰ διακρίνωσι σήμερον δὲ κατὰ τὴν εὐφυῆ παρατήρησιν ἐκπαιδευτοῦ Ἀθηναίου ἡ τραγωδία αὕτη ἡ καταθέλλουσα τὴν λαμπράν τοῦ Λουδοβίκου αὐλῆν, δὲν προσφέρει ἢ τὸ διαφέρον τῆς μελέτης. Ὁ Lataarpe ἀναφέρει τὸν θρίαμβον τῆς Βερονίκης κατὰ τὸ 1752 ἐπαναληθόντα μέχρη τοῦ 1804.

Ὁμοίως δεξιώσεως δὲν ἔτυχεν ὁ Βοαγιαζίτης ἀναφανέως κατὰ τὸ 1672. Μοναδικῆς τῆς ἐξήρεσις παρέσυρε τὸν ποιητὴν εἰς τὰ γεροντικά τῆς συγχρόνου αὐτῷ ἱστορίας. Ἀληθῶς ἡ χώρα ἐν ἣ ἔζη ὁ Βοαγιαζίτης ἦτο ἐν καταστάσει ἀνωμάλῳ. Σκοτινὴ καὶ μυθώδης ἀβεβαιότης γεγονότα περικαλύπτουσα ἐν τοῖς χμαυτοῖσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως· καθίστα τὴν σύνταξιν τοῦ ἔργου τούτου μυθώδη μᾶλλον καὶ ἀβέβαιον ἢ ἱστορικὴν. Ἐκτοτε φανταστικὰ ποιημᾶτια διεδέχοντο Ἕλληλα καὶ ὁ Μιθριδάτης ἀνεφάνη τῷ 1675 καὶ ἡ ἐν Αὐλίδι ὕφγιενεια τὸ 1674. Στίχοι τινές τῆς ὑπὸ τῆς Ἄμυτ μεταφράσεως τοῦ Πλουτάρχου, ἀρεστοὶ τῷ βασιλεῖ παρέσχον τῷ ποιητῇ ὑπέλειαν ὅπως ποιῆσῃ τὸν Μιθριδάτην. Ἐν τῇ τραγωδίᾳ ταύτῃ ὅπως εἰκονήσῃ δι' ὕψους οὕτως εἰπέεν Κερνηλιακοῦ τὸν χαρακτῆρα τοῦ μεγάλου τούτου βασιλέως, καὶ ὅπως παραστήσῃ τὸν δι' ὕψους ἀνταξίου ὁ ζωγράφος τῆς Βερονίκης καὶ τῆς Ἀνδρομάχης ἀπεκάλυψεν ἄγνωστον εὐφυῖαν. Τῇ ἀληθείᾳ τὸ ἐρωτικὸν αἰσθημα ὀλίγον ἀρμόζει εἰς τὸν κρατιῶν τοῦ Πόντου μονάρχην, ἀλλ' ἡ διασκευὴ τοῦ ποιητοῦ παρήγαγε παθητικώτατα ἀποτελέσματα. Ὅντως ὁ συγγραφεὺς τοῦ Κίνα δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παράσῃ τῷ ἥρωϊ ὅστις παρ' ὀλίγον ὤδευε κατὰ τῆς Ρώμης μεγαλοπρεπεστέρων

διάλεκτον πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν σχεδίων του, οὐδὲ θέσειν ἀνδρομικωτέρων κατὰ τὰς τελευταίας τοῦ βίου του στιγμῆς.

(Ἐπεται συνέχεια)

ΓΕΩΡΓ. Α. ΜΑΝΕΣΗΣ

ΠΛΟΥΣ ΤΗΣ ΙΩΑΝΝΑΣ

(Τῷ *Edmondo De Amicis*

Ἄ μεταφραστῆς)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Πον

ΕΤΟΙΜΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Συνδιάλεξις μετὰ τοῦ κ. Κρινέλλ.—Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν κ. Βεννέτ.—Ἀπάντησις.—Εἰς ἀναζήτησιν ἐνὸς πλοίου.—Ἀγορὰ τῆς Πανδώρας.—Φρόνημα τοῦ δόκτορος Πέτερμαν περὶ τῆς καλλιτέρας οὐοῦ πρὸς τὸν Πόλον.—Ὁ Δὲ Λόνκ ἐν Ἀγγλίᾳ.—Τὰ ἀερόστατα.—Ἡ Πανδώρα γίνεταί ἡ Ἰωάννα.—Ὁ ὑπολοχαγὸς Δάνεν—χόδερ.—Ἀπὸ τῆς Χάδρης εἰς τὴν Ἀγ. Φραγκίσκου.—Ἐργασίαι καὶ μεταβολαὶ ἐν τῇ Ἰωάννᾳ.—Ἀξιωματικοὶ αὐτῆς καὶ πλήρωμα.—Ὁ χαιρετισμοὶ τοῦ κ. Βεννέτ.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1875, ὅταν ἡ Ἰοὺ ν ι ἄ τ α διετάχθη νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὰ παράλια τῆς Γροιλανδίας, ὁ Δὲ Λόνκ δὲν παρέλειψε νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν κ. Ἐρρίκον Κρινέλλ τῆς Ν. Ἰόρκης (α) ἵνα συλλέξῃ ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ πάσας τὰς πληροφορίας ἃς αἱ μακρᾶι αὐτοῦ σχέσεις μετὰ τῶν πολιτικῶν παρατηρητῶν εἶχον δυνθῆ νὰ προμηθεύωσιν εἰς τὸν περίοδον αὐτῶν προστατῆν. Ὁ κ. Κρινέλλ τῷ ἐχορήγησεν τὸν χάρτην ἐνθα ἦσαν κεχα-

(α) Πλοῖος ἀμερικανὸς, ἐπιφανὴς ἐπίκουρος τῶν ἀρκτικῶν ἀποστολῶν. Παρασκευάσεν ἰδίως ἐξόδοις τὸ πλοῖον ὅπου τῷ 1850 ἐπορεύθη, ὑπὸ τὸν Δὲ Χάβεν, εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Φραγκίλιν. Κατέβλεπεν ἐπίσης κατὰ μέγα μέρος τὰ ἐξόδα τῆς ἀποστολῆς τοῦ πλοῦτων Κάνε, Χάγκες καὶ Χέλλ. Ἀπέθανε τῷ 1874 καὶ ὁ Κάνε ἔδωκε τὸ ὄνομα Γῆ Κρινέλλ εἰς γῆν ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθεῖσαν ἐν τῷ βορρᾷ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Σμιθ.

—Σημ. τοῦ ἄ. Μεταφρ.—

ραγμέναι αἱ διάφοροι ἀποστολαὶ ἃς αὐτὸς εἶχε προστατεύσει. Ἀποδίδων αὐτῷ τὸν χάρτην κατὰ τὴν ἐπιστροφήν, ὁ Δὲ Λόνκ τῷ διηγήθη τὸν πλοῦν αὐτοῦ καὶ γεωματικῶν ποτὲ παρ' αὐτῷ ὁ δόκτωρ Βέσελς καὶ ἄλλοι πολικοὶ ἀπόμαχοι, τῷ εἶπε·

«Ἰαίκατι δὲν ἐτοιμάζετο μίαν ἄλλην ἀποστολὴν διὰ τὸν θέρειον πλοῦν; Ὁ Δὲ Λόνκ μὴν νὰ διευθύνω αὐτήν, εὐχαρίστως καὶ θὰ ἔλυον τέλος τὸ μέγα πρόβλημα! Ἀπεπειράθητε τσακίς, διατὶ δὲν ποιεῖτε ἀκόμη τελείαν ἀπόπειραν;

«Ἐμὶ πολὺ γέρον, ἀπεκρίθη ὁ κ. Κρινέλλ, καὶ τώρα εἶνε καιρὸς τῶν νέων. Ἀποτάνθητε μᾶλλον πρὸς τὸν κ. Γόρδων Βεννέτ. (β) οὗτος θὰ ἦ καθ' αὐτὸ κατάλληλος.

Ἡ συνδιάλεξις αὕτη ἐγένετο τὴν 1ην νοεμβρίου 1875· ὁ Δὲ Λόνκ εὔρε τὴν περίστασιν λίαν κατάλληλον καὶ ἔγραψεν ἀμέσως τῷ Βεννέτ εὐρισκόμενον τότε ἐν Παρισίοις. Ὁ Βεννέτ εἶχεν ἦδη σκεφθῆ εἰς τοιαύτην ἐπιχείρησιν· ἀπεκρίθη φιλοφρόνως, καὶ εἰς τὴν ἐπιστολήν αὐτοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1874, ἴη πρώτη μετὰ τοῦ Δὲ Λόνκ συνδιάλεξις αὐτοῦ, εἶχε πείσει τούτον ὅτι εὔρε τὸ ἀναγκαῖοτερον διὰ μίαν πολιτικὴν ἀποστολὴν ἓνα ἀρχηγόν. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ, ὁ Δὲ Λόνκ ἐποίησε λόγον περὶ τοῦ ὑπολοχαγοῦ Χίππ, συναδέλφου αὐτοῦ, ἐν τῇ Μι κ ρ ἄ Ἰ ο υ ν ι ἄ τ α, ὡς τοῦ μόνου ἐταίρου ὃν ᾔθελεν ἐκλέξει μετὰξὺ πάντων, καὶ ὁ Βεννέτ ἐσκέφατο ἐν τούτῳ τὸν δεξιὸν βραχίονα τοῦ μέλλοντος διοικητοῦ τῆς ἀποστολῆς.

Πάντα τὰ σχέδια ταῦτα ὑπνώσαν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1876, ἐνεκα διαφορῶν τιμῶν πρὸς τὴν Ἰσπανίαν ἀπειλουσῶν πόλεμον. Τὸν ἰανουάριον τοῦ 1874, ὁ Δὲ Λόνκ μετετέθη ἀπὸ τῆς Ἰ ο υ ν ι ἄ τ α ε ἐν τῷ Β ρ ο κ λ ι ν φ, καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὴν ναυτικὴν σχολὴν Ἀ γ ι α ε Μ α ρ ι α τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ἠνωμένων Πολιτικῶν.

Τὸν νοέμβριον τοῦ 1876 ὁ Βεννέτ καὶ ὁ Δὲ Λόνκ ἐπανέλαβον σπουδαίως τὰ ἑαυτῶν σχέδια· εἶχον ἀνάγκην ὅσον οἶόν τε ταχύτερον ἐνὸς πλοίου ἵνα εὐοδώσωσιν αὐτὸ, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος πρὸς τὸν πλοῦν. Ἀπὸ μάνην ἐζήτησε τοιοῦτον μετὰξὺ τῶν ἀμερικανικῶν, ὁ Δὲ Λόνκ ἐπέτυχε, κατὰ τὸν δεκέμβριον, δίμηνον ἄδειαν καὶ ἀνεχώρησε δι' Ἀγγλίαν ἐνθα ὁ Βεννέτ ὑπελόγιζεν εὐθὺς νὰ φθάσῃ

(β) Περίοδος ἰδιοκτησίας τῆς ἐφημερίδος Ν. Ἰόρκη Χεράλτ, αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις ἀπέστειλε βραδύτερον τὸν οὐχ ἦττον διάσημον Στόνλεϋ εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Λι βιγκτόνος.

—Σημ. τοῦ ἄ. Μεταφρ.—

αὐτόν· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ τούτο ἢ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἀδείας τοῦ Δὲ Λόνκ.

Οὗτος δὲν ἔμενεν ἀργός, εἴτε προσωπικῶς, εἴτε διὰ πρακτόρων ἐμπιστων, ἀνεζήτησε πλοῖον, ἰδίως εἰς τοὺς λιμένας ἐνθα συνήθως ἐξαρτίζονται τὰ πρὸς ἀλίαιαν τῶν φαλαινῶν καὶ φοικῶν· ἐπεσκέφη πολλά, ἀλλὰ δὲν εὔρεν ἢ μόνον συμφέρουσαν τὴν Π α ν δ ῶ ρ α ν θαλαμηγὸν τοῦ κ. Ἄλλεν Ἰούνη, καὶ μεθ' οὗ συγκαίς περιέπλευσε τὰς ἀρκτικὰς χώρας. Ἠτοιμάζετο δὲ νὰ ἀναχωρήσῃ, καὶ, ὅπως δὴ ποτε, ἢ πώλλησι δὲν εἶχεν ἀκόμη πραγματοποιηθῆ ὅταν ἐφθασεν ὁ Βεννέτ, ὅστις ἐπεθύμη ἵνα ὁ Δὲ Λόνκ εἰρήτει παρατάσιν τῆς ἀδείας αὐτοῦ· ἀλλ' οὗτος, ἡξέυρων ὅτι οἱ ἐταῖροι αὐτοῦ τῆς Ἀ γ ι α ε Μ α ρ ι α ε περιέμενον τὴν σειράν αὐτῶν, ἐπέστρεψεν ἐν Ἀμερικῇ.

Ὁ Βεννέτ συνέχισε τὰς ἐρεῦνας αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ Π α ν δ ῶ ρ α ἦν πάντοτε προτιμητέα. Ὁ ἰδιοκτήτης κ. Ἄλλεν, εἶνε αὐτὸς οὗτος μεγάλης ἀξίας παρρατηρητής· συνώθεσε τὸν ναύαρχον Μὰκ Κλιντόκ ὅταν ἀνεκαλύφθησαν τὰ πρῶτα ἴχνη τῆς ἀποστολῆς τοῦ κ. Ἰωάννου Φρανκλιν, καὶ ἐποίησάτο διαδοχικῶς πολλοὺς ἐτέρους πλόας. Ὑπερφηανεύετο διὰ τὴν Π α ν δ ῶ ρ α ν, ἀποκτηθεῖσαν ρητῶς διὰ τὰς ἀρκτικὰς χώρας καὶ δοκιμασθεῖσαν πολλάκις. Αἰθνας ἀπερῆσσε νὰ τὴν ἐκποιήσῃ, εἴτα μετενόησεν, οὗτος ὥστε κατέβησε τοὺς μεγαλειετέρους ἀγῶνας πρὸς ἀνάκτησιν αὐτῆς.

Ὁ Δὲ Λόνκ ἦν ἐν τῇ ναυτικῇ σχολῇ ἐν τῷ λιμένι τῆς Ν. Ἰόρκης ὅταν ἔμαθε τὸ πέρασ τῆς συμφωνίας. Ἐδῶκεν εὐθὺς τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ὡς διοικητοῦ τῆς Ἀ γ ι α ε Μ α ρ ι α ε, ἐζήτησε παρὰ τοῦ ὑπουργείου ἐξάμηνον ἄδειαν καὶ ἔγραψε τῷ Βεννέτ ἐπιστολὴν παρέχουσαν τεκμήριον τῶν σχεδίων αὐτοῦ καὶ τῆς ἐτοιμότητος ἅμα μεθ' ἧς ἐνόει νὰ χωμακτίσῃ ταῦτα.

«Ἀπὸ τῆς 17ης ἄφ' ἧς ἔμαθον τὴν ἀγορὰν τῆς Π α ν δ ῶ ρ α ε περιμένω ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἵνα μὲ καλέσητε ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὡς εἶχομεν μείνει σύμφωνοι, ἐζήτησα παρὰ τοῦ ὑπουργείου ἐξάμηνον ἄδειαν καὶ ὑπέβαλον τὴν ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ διοικητοῦ τῆς Ἀ γ ι α ε Μ α ρ ι α ε παραίτησίν μου· νὰ ζητήσω δευτέραν ἄδειαν δὲν μοι ἐραίνεται εὐπρεπές. Εἰμὶ καθ' ὅλα ἔτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν.

Τρεῖς ὀδοὶ ἀνοίγονται πρὸ ἡμῶν ὁ πορθμὸς τοῦ Σμιθ, ὁ τοῦ Βέρικ καὶ ἡ ἀνατολικὴ παράλια τῆς Γροιλανδίας. Δεχόμενος πλεονεκτήματά τινα τῆς τελευταίας ταύτης, προτιμῶ ἕμωι τὸν πορθμὸν τοῦ Βέρικ. Ὁ κηθηγητὴς Νόρτενς-κίελτ

ἔλαθεν ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου ὑδρογραφικοῦ γραφείου πληροφορίας ἐπὶ τῶν θαλασσῶν ἐκεῖνων, καὶ θὰ δοθῆ ἡμῖν ἀντίγραφον τούτων. Ἀναχωροῦντες τὴν 1ην ἰουλίου ἀπὸ τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου θὰ ὤμεν ἀκόμη ἐν καιρῷ νὰ πρᾶξωμέν τι καλὸν πρὸς βορρῶν τοῦ πορθμοῦ· ἀλλὰ θὰ ἦν κἀλλίον νὰ ὤμεν ἔτοιμοι τὴν 1ην ἢ 10ην ἰουλίου. Δυνατὸν αἰ ἀντηλήψεις ἐμοῦ νὰ ἐτροποποιηθῆσαν ἐκ τῆς δοξασίας τοῦ δόκτορος Πέτερμαν· ἵνα ἐπικυρώσῃ τοῦ θὰ ἦτο δι' ἐμὲ δύσκολον, ἀπὸ ὑμῶν δὲν μοι λέγετε ποίαν ὁδὸν συνιστᾷ ἡμῖν.

Ἰδοὺ τὰ κύρια σημεῖα ἐφ' ὧν αἰτούμαι τὴν ὑμετέραν προσοχὴν· μεγάλως ἐνδιαφέρει ἡμᾶς νὰ παραρρισκώμεν ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὰς προπαρασκευὰς τῆς Π α ν δ ῶ ρ α ε. Ἡ ἐλαχίστη ἀμέλεια κατὰ τὴν προζήνησιν τὴν κακὴν ἔκβαση τῆς ἀποστολῆς. Ἀνάγκη ἀμέσως νὰ ἀνακληθῆ τηλεγραφικῶς ἀπὸ τῆς Σινικῆς ὁ Χίππ, καὶ, ἂν ἐπιδοκιμάζῃτε τὴν ἐμὴν ἰδέαν, νὰ ἐπιφορτισθῆ νὰ ὀδηγήσῃ τὴν Π α ν δ ῶ ρ α ν, διὰ τοῦ ἀρωατηρίου Χόρν, εἰς Ἀγ. Φραγκίσκου. Ὅταν τὸ σχέδιον τῆς μεταθέσεως τοῦ πλοίου ὑπὸ ἀμερικανικὴν σημαίαν εἰσαχθῆ εἰς τὴν Σύνοδον ἀνάγκη νὰ παρεμβληθῆ ὅρος ὁρίζων ὅτι τοῦτο θέον νὰ διοικῆται καὶ κεραιουχῆται, ὀλικῶς ἢ ἐν μέρει ὑπὸ ἀμερικανικῶν τοῦ Κράτους· ὅτι ἡ σημαία τῶν Ἠνωμένων Πολιτικῶν θὰ ἄ ν υ ψ ὠ θ ῆ εἰς τὸν πρῶτον ἰστόν, καὶ τὸ πλῆρωμα θὰ ὑποβληθῆ εἰς τοὺς κανονισμοὺς τοῦ ἐθνικοῦ ναυτικοῦ· θὰ ἦνε δοδομένον ἐκτὸς τούτου τὸ δικαίωμα εἰς τὸν Πρόεδρον νὰ ἀπονέμῃ τῷ διευθυντῇ τοιαύτην ἐξουσίαν ἐπιτρέπουσαν αὐτῷ, ἐν περιπτώσει ἐσχάτης ἀνάγκης, νὰ ἐξακῆ ἐν τῷ πλοίῳ αὐτοῦ ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Ὁ Δὲ Λόνκ ἔχει ἀνάγκην μᾶς διαταγῆς τοῦ Προέδρου ἔχουσαν ὡς ἔγγιστα τὴν ἐξῆς ἐννοίαν· Παραγγέλλω ἡμῶν νὰ διευθύνῃτε τὴν ἀποστολὴν ἢν νῦν παρασκευάζει ὁ Γ. Γόρδων Βεννέτ—Ἐσκ—τῆς Ν. Ἰόρκης, καὶ νὰ ἐλθῃτε, ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ, εἰς ἐξήγησιν μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ ναυτικοῦ, ἵνα παρέξῃ ὑμῖν πάσαν τὴν βοήθειαν ἧς θὰ ἔχητε ἀνάγκην.

Ἐπίσης, διὰ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, ἵνα τοῦτο δύνηται καὶ διδῆ διαταγὴν εἰς τὸν ἐν Ἀλάσκα πράκτορα αὐτοῦ νὰ προμηθεύσῃ τόσα δερμάτα φώκης ἵνα ἐνδύθῃσι τριάκοντα πέντε ὡς ἔγγιστα ἄνδρες ἀναστήματος ποικιλομένου μετὰξὺ 1,68 μέτρον καὶ 1,82, τεσσαράκοντα κίνας, καὶ εἰ δυνατὸν, ἑκατὸν τόνους ἄνθρακος. Ἐχομεν ἀνάγκην τῆς ἀδείας νὰ ποιῶμεν γρῆσιν, ἐν ἀνάγκῃ, τοῦ ναυστάθμου ἐν Ἀγίῳ Φραγκίσκῳ. Ἐν συνόλῳ δὲ πρὸς τὴν Σύνοδον ὑπόμνημα θέον νὰ ζητήσῃ ἵνα ἐπιτρα-

Νὰ ἐκφρασθῆ αὐτῷ ἡ ζωὴ καὶ θλίψις μου ὅτι δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀποχαιρέσω αὐτόν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκφράσω τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ τὸν συγχωρῶ κατὰ τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὸν δρόμον. Νὰ ῥηθῆ αὐτῷ ὅτι ἔχω τὴν ὑψίστην ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ θάρρος αὐτοῦ, καὶ ὅτι εἰμὶ εὐλογοῦνς ἐν ἑνὶ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ. Κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος θὰ διευθυνθῆ μετὰ πλήρους θεσφατικότητος πρὸς Βορρᾶν. Ἐάν ἡμακαλιώτιζοτο ἐν τοῖς πάγοις δὲν θὰ φεισθῶ οὔτε χρημάτων οὔτε ἐπιφορῶν ἵνα βοηθῶ αὐτόν, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος· οὔτε αὐτὸς, οὔτε τὸ πλῆρωμα ἔχουσί τι νὰ φοβῶνται. Θέλω νὰ ἦνε θρίαμβος διὰ τὴν Ἀμερικὴν. Ἐάν ἐπέστρεφε χωρὶς νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν—ἀλλὰ πιστεύω εἰς τὴν ἐπιτυχίαν—θὰ ἐνεργῶ θεσφατικῶς νέαν ἀποστολὴν διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος καὶ οὕτω μέχρι τελείας νίκης· ἀλλὰ θὰ προτιμῶ αὐτὸν νικητὴν. Ἐάν τέλος δὲν ἐπέστρεφεν οὔτε τὸ προσεχὲς ἔτος οὔτε ποτὲ πλέον, θὰ φροντίσω ἐγὼ διὰ τὰς χήρας τῶν τῆς ἀποστολῆς μελῶν καὶ μὴ λησμονήσῃ νὰ εἴπῃ αὐτοῖς τοῦτο.»

Ἡ Ἰωάννα ἦν ἐν τῇ κινήσει· ὁ πλοίαρχος ἔφερε τὴν ἰδίαν πειραν καὶ ἐκείνην ἦν εἶχεν ἀποκτήσει διὰ μακρᾶς καὶ ἐπιμελοῦς σπουδῆς πᾶσῶν τῶν πολικῶν ἀποστολῶν. Ἐκτός τῶν ναυτικῶν αὐτοῦ γνώσεων, ἦν μεμνημένος τῶν μᾶλλον λεπτομερῶν ἰδιοτήτων τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ ἀποστολῆς. Κατηρτισμένος γενναῖος, παρὰ τοῦ Βεννέτ διὰ παντός τοῦ ἀναγκασίου, ἐφωδιασμένος διὰ τῆς ἀπονεμηθείσης αὐτῷ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτικῶν ἰσχύος, διευθύνων πλῆστον οὕτινος ἐφάνετο καθολοκληρίαν εὐχαριστημένως, ἀξιωματικῶς καὶ νάυτας οἷς εἶχε πλήρη ἐμπιστοσύνην, ἡ μόνη αὐτοῦ λύπη ἦν, ὡς εἴπομεν, ὅτι δὲν ἠδυνήθη προσωπικῶς νὰ χαιρετίσῃ τὸν κ. Βεννέτ καὶ ἡ ἀρνήσις τοῦ ὑπουργείου νὰ χορηγηθῆ αὐτῷ πυρὸσκαρον ἵνα φέρῃ συμπληρωματικὰ ἐφόδια μέχρι τῆς νήσου τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ· ἡ εἰσοδος αὐτοῦ ἐν τῷ ἀρκτικῷ ὠκεανῷ ὤφειλεν ἀφελῆσαι νὰ θραδύνῃ.

Αἱ ἐνδείξεις ἐπὶ τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ καὶ ἐκείνο ὅπερ περὶ τοῦ χαρακτῆρός του διείδομεν δεκνύουσι ἡμῖν μέχρι τινος σημείου ἦν παρεσκευασμένος ὁ κ. Δὲ-Λίνκ διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἐπιχείρησιν· ἐπὶ ὅλα ἔτη ὁ νοεὸς αὐτοῦ δὲν ἔσχεν ἄλλην σκέψιν· ὠθούμενος εἰς τὴν ὁδὸν ταύτην ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐνεργείας ἐτέρετο ὑπὸ τῆς ἰδέας νὰ τελῆσῃ μέγα τι· ἡ διεύθυνσις τῆς μικρᾶς Ἰουβιάτας εἶχεν αὐτῷ καρποφορήσει τὴν πρακτικὴν ἐπιστήμη τῶν δυσχερειῶν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὴν θεσφατικότητα, συγχρόνως, ὅτι δὲν εἶχεν ἐλλειψὴν πᾶσῶν τῶν ποιότητων διερευνη-

τοῦ. Ὅσα ἐσκέπτετο πρὸς τὸ μέγα τοῦ Πόλου πρόβλημα, τόσα ἐπηύξανεν ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ νὰ συντελέσῃ καὶ λυθῆ· πλέον ἔτι, νὰ δώσῃ εἰς τὸν κόσμον τὴν λύσιν αὐτοῦ. Δὲν ἦν κενοδοξία ἢ ἀσύνετος πίστις ἐν αὐτῷ· δὲν ἐκρυψε ποτὲ ἑαυτῷ τὰς δυσχερεῖας τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ δὲν ἔπλεσε ποτὲ ἐπὶ εὐτυχῶς ἰδιοτροπίας τῆς τύχης. Ἦν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἵτινες ἠθέλησαν μεγάλα πράγματα, οὐχὶ ἵνα σφετερισθῶσι τὴν τιμὴν, ἀλλὰ διότι ὑπὸ τὰ μεγάλα ταῦτα δύνανται νὰ ἰκανοποιήσῃσι τὸ ἑαυτῶν πνεῦμα καὶ ἐξεσπρονδονίσῃσι εἰς τὴν ὁδὸν ἐκείνην μετὰ σοβαρᾶς ἐπιθυμίας καὶ πλήρους εἰς τὸν Θεὸν πίστεως.

(Ἔπεται συνέχεια)

Δ. Ι. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

ΣΚΕΨΙΣ

Ὅστις θέλει μυθιστορήματα ἄς ἐγγύψῃ σπουδαίως εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας· ἐν αὐτῇ θέλει ἴδει τὸν ἀνθρώπινον βίον, τὸν οἰκιακὸν βίον μὲ τὰς ποικιλιώτερας καὶ δραματικώτερας αὐτοῦ σκηνάς, τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν μὲ τὰ ζωηρότερα καὶ θερπότερα αὐτῆς πάθη, καὶ περιπλῆον ὑπερτάτην τινὰ γοητείαν, τὴν γοητείαν τῆς πραγματικότητος. Θαυμάζω τὴν φαντασίαν καὶ ἀρέσκει μοι ὑπερβαλλόντως ἡ δημιουργὸς αὐτῆς δύναμις, ἥτις ἐκ τοῦ μηδενὸς εἰς τὸ εἶναι παράγει ὄντα, τὰ ἐμψυχώνει, τὰ χρωματίζει καὶ τὰ ζωοποιεῖ ἐνώπιόν μας, ἀναπτύσσουσα διὰ τῶν ὀπτασιῶν τῆς τύχης τοὺς παντοειδεῖς θησαυροὺς τῆς ψυχῆς· τὰ ὄντα ὅμως, ἄτινα πραγματικῶς ἐζητοῦν καὶ ἡσθάνθησαν τὰς περιπετείας ταύτας τῆς τύχης, τὰ πάθη, τὴν εὐφροσύνην καὶ τὰς λύπας, τῶν ὁποίων ἡ θεὰ ἐξασκεῖ τοσαύτην ἰσχὺν ἐφ' ἡμῶν, τὰ ὄντα ταῦτα, λέγω, ὅταν ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ ἐν τῇ οἰκιακῇ τῶν ζωῶν τὰ βλέπω, μὲ ἐλκύνουσι καὶ μὲ κρατοῦσιν ἔτι πλέον ἰσχυρότερον παρὰ τὰ ἐντελέστερα ποιητικὰ ἢ μυθιστορικὰ ἔργα. Ἡ ζωὴ δημιουργία, τὸ ποίημα αὐτὸ τοῦ Θεοῦ, ὑπὸ τοὺς θείους αὐτοῦ χαρακτῆρας παριστανόμενον, εἶνε ἠραιότερον παντός ἀνθρωπίνου ποιήματος, καὶ ὁ Θεὸς εἶνε ὑπέρτερος παντός ποιητοῦ. (Κιζιότ).

ΧΡΟΝΙΚΑ, ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΤΙΝΑ

ἀνέκδοτα

ΠΕΡΙ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

ἐκδιδόμενα μετὰ σημειώσεως

ὑπὸ

Σ. ΔΕ ΒΙΑΖΗ

ὑπὸ τὸν ἄνωθι τίτλον δημοσιεύομεν εἰς τὴν «Κυψέλην» πᾶμπολλα λίαν ὠφέλιμα ἢ περιεργὰ περὶ Ζακύνθου. Δὲν διατηροῦμεν τὴν χρονολογικὴν τάξιν, πρὸς εὐκολίαν μας. Εἰς τὸ τέλος ὅλων θὰ γράψωμεν τὰς σκέψεις μας περὶ πάντων τῶν δημοσιευθέντων.

Α'.

ΑΙΘΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΡΕΜΠΕΛΙΟΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

1712 Ἀπριλίῳ 13 Κυριακῇ τῶν Βαίων, εἶχε μία γυναῖκα ὀνόματι Νικολέτα, κατοικήσασα εἰς τὴν Κοντραδά τῆς Θεοτ. Φανερωμένης, ἓνα παιδί ὀνομαζόμενον Νικολῆς υἱὸς τοῦ Θεοδώρου Βαλσαμάκη, καὶ ἦτο τὸ αὐτὸ παιδί χρόνον ἕξι, τὸ ὅποιον ἐλάθη. Μὴν ἰξεύρωντας λοιπὸν τι ἔγεινε ἐπροσπάθησαν εἰς ὅλον τὸ Νησί νὰ τὸ εὑροῦν μὰ δὲν τὸ ἤυραν, ὥστε ὅπου ἔδραμαν εἰς τὸν Προβλεπτήν, ὁ ὁποῖος ἔβαλε προκλάμο εἰς ὄλαις ταῖς σκοντράδαις, μὰ δὲν ἐστάθη τρόπος νὰ βρεθῆ, μὲ δοσιμὸν 500 ριάλια ὁποῖος ἤθελε τὸ εὑρῆ. Καὶ τὸ μεγάλο σαβᾶτο τὸ ἀπόγευμα στὰς 19 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐβρέθη πνημένο εἰς τὴν Πόντα τοῦ Νταβία καὶ ἦτον τὰ μαλιὰ του τριγύρω μπαρμπερεμένα μὲ μία βούλα εἰς τὸ κούτελο καὶ ἄλλη εἰς τὸν ἀκούτη καὶ τὰ αὐτῆς του κομμένα, καὶ ἡ μήτηρ του κομμένη, καὶ εἰς τὸ κούτελο τρούπαις, καὶ ἡ ἀπαλάμαις του τρούπαις, καὶ τὰ δύο του χέρια τρούπια καὶ τὸ κορμί του τρούπαις ὡς ἐπισιγατόρια, καὶ πρισμένο δὲν ἦτον ὡς ἂν τοὺς πνιμένους. Καὶ φέρωντάς το εἰς τὴν χώρα καὶ βλέπωντάς το ὁ λαὸς καὶ μὲ τέτοια σημεῖα ἔγεινε θόρυβος μεγάλος καὶ ἐστοχάσθησαν πῶς αὐτὸ δὲν ἦτον πνιμένο ἀλλὰ ἐσταυρωμένο ἀπὸ τοὺς ἑβραίους εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἔτι ἔγεινε σύγ-

χους μεγάλη, καὶ τὴν ἁγίαν Λαμπρὰν τὴν αὐγὴν ἐπῆραν τὸ παιδί νὰ τὸ πᾶνε εἰς τὸ κάστρο νὰ τὸ ἰδῆ ὁ Προβλεπτής νὰ κάμῃ δικαιοσύνην ὅτι κατὰ τὰ σημεῖα δὲν ἦτο πνιμένο. Πηγαίνοντάς το εἰς τὸ κάστρο ἀκολούθηθα πολλοτάτος λαὸς, καὶ βλέπωντας εἰς τὸ κάστρο τὸ περίσσευμα τοῦ λαοῦ ἔκλεισαν ταῖς πόρταις καὶ οἱ σολτᾶδοι ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὰ μουράγια τοὺς ἐγύρισαν ὀπίσω καὶ τὸ ἀπήθωσαν τὸ παιδί εἰς τὴν μέση τοῦ φόρου καὶ ἔγεινε μεγάλη σύγχυσις καὶ ὅλοι ἐφώναζαν νὰ ἀπωλέσουν τοὺς Ἑβραίους. Τότε ἐφοβήθη ὁ Προβλεπτής διὰ τὴν σύγχυσιν τοῦ λαοῦ, καὶ ἔριξε τρεῖς κανονιαῖς χωρὶς μπάλα, καὶ ἔτι ἐσκόρπισε ὁ λαός. Παρομοίως ἔστειλεν ὀρνιδίαν καὶ ἔθαψαν τὸ παιδί εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἐφανερῶθῃ ὁμοῦς πῶς οἱ ἑβραῖοι τὸ ἐσταύρωσαν. Τὸ ἄνωθεν παιδί εἶχε σμίξει μὲ ἄλλο παιδί κεφαλονιτόπουλο ἐνοῦ μπαρμπακᾶ μεγαλειότερό του, σμίγωντας τὰ δύο παιδιὰ περπατῶντας ὡς ἀγνωστα, εἶχανε βιάσθαι εἰς τὴν Οὐβριακὴν καὶ ὁ ἑβραῖος ὁ Γιακουρέτος τὰ ἐκράζε καὶ τὰ ἐμπάσε εἰς τὸ σπῆτι του, καὶ τὰ ἐφίλεψε ζαγαρόκουκα καὶ τὸ κεφαλονιτόπουλο ἔπειτα ἔφυγε, τὸ ἄλλο ἐκράτησε καὶ τὸ ἐσταύρωσαν. Καὶ τὴν μεγάλην παρασκευὴν τὸ θράδου ἐπῆγε ὁ Βήτας καὶ ἐγύρεψε τοῦ Χρυσομάλη τὸ καικί του καὶ αὐτὸς τοῦ εἶπε πῶς τὸ καικί δὲν τὸ δίνει χωρὶς νὰ εἶναι καὶ ἐκεῖνος. Καὶ ὁ Βήτας τοῦ ἀπεκρίθη πῶς ἔχει νὰ πᾶν εἰς ἓνα καράβι Ἰγκλέζικο νὰ βγάλῃ καμπόσο πρᾶγμα κοντραπάντο, καὶ δίνωντάς του ἕξι δουκάτα τὸ ἔδωσε. Καὶ τὴν νύκτα ἐμπαρκαράν τὸ παιδί καὶ τὸ ἔριξαν εἰς τὸ πέλαγο διὰ νὰ γαθῆ μὴν τύχη καὶ μαθητευθῆ. Μὰ ὁ Θεὸς διὰ νὰ φανερώσῃ τὰ πάντα, εὐγίγηε τὸ παιδί εἰς τοῦ Νταβία, καὶ μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἄνωθεν παιδίου ὅπου ἐγλύτωσε, καὶ τοῦ ἄνωθεν Χρυσομάλη, ἐπιστάθη ὁ λαὸς καὶ ἐθεβαιώθη.

Ὅμως θέλωντας ὁ Προβλεπτής νὰ θεβαιώθῃ εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν, ἐπρόσταξε τὴν Νηὶ δευτέρα καὶ ἐξέγαγεν τὸ παιδί, καὶ εἶχε κοντὰ του καὶ τέσσαρους Ἱατροὺς τὸν Βίντερ, τὸν Χιόντ τὸν Συγορο καὶ Παλαδά, καὶ θάνωντας τὸ παραγῶν εἰς τὴν μίαν μπότα παρευθὺς ἔρεψε αἷμα ὡς περὶ νὰ ἦτο ζωντανό, καὶ ἐβρόμα τίποτε καὶ ἔτι ἀπεφάσισαν πῶς ἦτον θανατωμένο καὶ ὄχι πνι-

μένο, έπειτα πάλιν τὸ έθρασαν. Τότες πάλιν έγεινε μεγάλη σύγχυσις ίνα απολέσουν τοὺς εβραίους μὰ ὁ Προβλεπτής είχε σταλμένους σορντάδους καὶ εφύλαγαν αὐτοὺς ίνα μὴ τοὺς απολέσουν. Καὶ τὴν τρίτην τὸ γιόμα απέρασαν μερικὰ παιδιά ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ Βίτα ὁ ὁποῖος ἦτον ὁ πλέον περισημος εβραῖος καὶ αὐτὸς ὄντας εἰς τὴν πόρτα του τὰ παιδιά ἄρχισαν νὰ τὸν βρίζουν καὶ νὰ τὸν φοβερίζουν, καὶ αὐτὸς έδραμε νὰ δειρῆ τὰ παιδιά, καὶ βλέποντας οἱ περιστότετες έδραμαν νὰ φοβερίσουν τὸν Βῆτα κ' οἱ σολτάδι ὅπου εφύλαγαν αὐτὸν έδραμαν καὶ έπίασαν ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς καὶ τὸν έπῆγαν εἰς τὸ καρτέρι. Ταῦτα γινόμενα έγεινε μεγάλη σύγχυσις καὶ ἄρχισαν νὰ πετροβολοῦν τὰ εβραϊκὰ σπίτια ἀπὸ μακρόθεν διὰ τὸν φόβον τῶν σολτάδων ὅμως οἱ σολτάδοι τοὺς εκυνήγησαν νὰ πιάσουν ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ ἀπὸ ὀλίγον εἰς ὀλίγο έμαζόχτη ὅλη ἡ χώρα καὶ έτρεξαν νὰ καταφθείρουν τοὺς εβραίους. Αὐτοὶ εκλείστικαν ἀμῆ έσπασαν ταῖς πόρταις τους διὰ νὰ τοὺς φονεύσουν αὐτοὶ δὲ ἤξέρωντας τὴν συνείδησιν τους έφυγαν καὶ εκρύφθησαν εἰς τῶν Χριστιανῶν τὰ σπίτια μὲ τὸ ακριβώτερον πρᾶγμα ὅπου εἶχε ὁ καθέας τους καὶ έρεκουπεραρίστηκαν εἰς τὰ ἀρχοντικά σπίτια ὅμως ὁ λαὸς μὴν εύρίσκωντάς τους εἰς τὰ σπήτια τους ἄρχισαν κ' έτζάκιζαν ταῖς κασέλαις, ἀρμάρια καθῆκλαις καθρέφτες καὶ κάθε ἄλλο ὅπου εύρισκαν, έπειτα ἄρχισαν καὶ εκουβάλλησαν τὸ πρᾶγμα τους καὶ δὲν ποὺς ἄφησαν τίποτες. Έτζάκιζαν ταῖς πόρταις τῶν Συναγωγῶν ταῖς παλαιαῖς του εξέσχισαν, καὶ έγεινε θρηῆνος μεγαλώτατος. Έμπῆχαν καὶ πολλοὶ χωριάτες. Ένα μόνον Έβραῖον ἦσαν εἰς τὸ Συναγῶν καὶ τὸν εφόνευσαν καὶ μερικοὺς ἄλλους ελάθωσαν. Τότες ὁ Προβλεπτής έδραμε σπουδαίως καθέλάρης μὲ τὴν πιστόλα εἰς τὸ χέρι καὶ μὲ ἕνα τεστακαμέντο σολτάδους διὰ νὰ καταπαύνη τὸν λαὸν, ἀλλὰ μάταια εκοπίασε ὅτι εκινδύνευσε νὰ χάσῃ καὶ τὴν ζωὴν του καὶ τοὺς σολτάδους του. Όλο, οἱ ἄρχοντες εφοβήθησαν καὶ εκλείστικαν, εἰς τὰ σπίτια τους μὲ ἄλλους φίλους τους ὅλοι μὲ τὰ ἄρματα καὶ εφυλάξαν τὸ πρᾶγμα τους, διατὶ εκσχουζε ὁ λαὸς πῶς αὐτοὶ είχαν τοὺς εβραίους κρυμμένους καὶ ὁ λαὸς έρι-

σολθέρησε ὅτι τὴν νύκτα νὰ ρσαλτάρουν καὶ τὰ ἀρχοντικά καὶ Θεοῦ οἰκονομία διὰ νὰ μὴν χαλασθῆ ἡ χώρα, τὸ κοντόβραδο έπρόβαλαν τρία καράβια τῆς ἀρμάδας ὅπου έρχόντανε ἀπὸ τὸ Ἄνάπλι, καὶ ριβάρωντας εἰς τὸ πόρτο έστειλε ὁ Προβλεπτής φελούκα καὶ τοὺς έμῆνυσε καὶ ἤλθαν κοντὰ εἰς τὴν χώραν καὶ έβγαλαν ὅλους τοὺς σολτάδους τους εἰς τὴν χώραν καὶ επερικύκλωσαν ὄλαις ταῖς στραταῖς καὶ καντούνια καὶ δὲν ἀφίνανε νὰ περάσῃ κανεῖς καὶ έτριτζάρανε καὶ τὸ κανόνια τοῦ κάστρου εναντίον εἰς τὴν χώραν, ὁμοίως καὶ τῶν καραβιῶνε καὶ εκσιάζηθη ὁ λαὸς καὶ ὅλοι έπῆγαν εἰς τὰ σπήτια τους. Καὶ τὴν αὐτὴν νύκτα έσύναζε ὁ Προβλεπτής ὅλους τοὺς εβραίους καὶ τοὺς ἡμπαρκάρισε εἰς τὰ καράβια, καὶ τὴν Τετράδη έμπῆχαν οἱ χωριάτες μέσα εἰς τὴν χώραν καὶ ἄρχισε πάλιν ὁ λαὸς νὰ κάσων ἀνακατόσσαις, μὰ ἦτον ὁ φόβος τῆς πολλῆς μιλιτζιας ὅπου τοὺς εκράτησε. Τότες οἱ ἄρχοντες τοὺς έπιασαν μὲ τὸ καλὸν καὶ μὲ ὑπομονὴν μεγάλη ὥστε ὅπου εκαταπράννε ὁ κόσμος καὶ έπειτα έβγαλε ὁ Προβλεπτής ἀπὸ τὰ καράβια καὶ τοὺς έμπασε εἰς τὸ κάστρο, καὶ τότες εθαπτιστήκαν μερικοὶ ἦγουν ὁ υἱὸς τοῦ Τζεκούλη ὅτι τὴν ἰδίαν ἡμέραν τὸν έπιασαν καὶ εκείνος εφώναζε πῶς γίνεται Χριστιανὸς καὶ τὸν έπῆραν στὸν Ἅγιον Ἀντώνιον καὶ εκάμε εκεῖ σαράντα ἡμέραις καὶ έπειτα τὸν εθάφτισαν καὶ τὸν ὀνόμασαν Χριστόφαλο. Έεθαπτισθη καὶ ὁ Σαμπάτης μὲ ὄλην του τὴν φαμιλιάν ὁ ὁποῖος εφτιανε τὰ κρεβάτια. Έεφορμαρίσθη προτζέσο καὶ επαντηρίσθη ὁ Παναγιωτάκης Κότζικας, Στεφανάκης Λογοθέτης λεγόμενος Μπαρμποῦτας, Φραντζέσκος Μαθριανὸς καὶ μερικοὶ ἄλλοι, καὶ ετζε εφτιαστήκαν. Όμως ἀνήμερα τοῦ Σωτήρος ἦλθε ὁ Γκενεράλες ἀπὸ τὸ Ἄνάπλι καὶ ἄρχισε νὰ ζαμινάρη ντὰ ρέτο ντὶ εκχερετέτζα διὰ τὸ κάστρο καὶ επαντήρησε τοὺς ἄνωθεν. Έεβαλε προκλάμο ὅτι ἀπὸ τὴν μίαν ὄραν τῆς νυκτὸς νὰ μὴ προβατῆ κανεῖς καὶ έβγαλε βόντες πολλαῖς καὶ έπιασε πολλοὺς, καὶ στὰς 18 τοῦ Αὐγούστου σταις πέντε ὥραις τῆς νυκτὸς θελουν πῶς εξέχωσε τὸ παιδί καὶ τὸ έστειλε στὴν Βενετία, καὶ ετζε ἄρχισε καὶ εφτιασε τὸ Γέτο.

Τὸν συγγραφέα τοῦ χρονικοῦ τούτου ἄγνωσοῦμεν. Ἦτο ὅμως αὐτόπτης μάρτυς. Ὁ ἀειμνηστὸς εβραῦχος Ζακύνθου Κατραμῆς, εσραζμένως λέγει ἐν τοῖς «Φιλολογικοῖς ἀναλέκτοις» ὅτι εἶνε τοῦ Ἄγγελου Σουμμάκη (σελ. 328).

Περὶ τοῦ γεγονότος τούτου τῶν Έβραίων μνείαν ποιεῖται ὁ ἀκάματος ιστοριογράφος κ. Π. Χιώτης ἐν τῇ ἀξιολόγῳ «Σειρᾶ ἱστορικῶν ἀπομνημονευμάτων» (τόμος γ. σελ. 346—350) καὶ ὁ πλουτίστας τὴν ἐλληνικὴν γραμματολογίαν διὰ καλῶν ἐκδόσεων κ. Σ. Χ. Ραφτάνη; ἐν τῷ προομίῳ «Τῶν Ἰουδαϊκῶν», συλλογᾶς ποιημάτων κατὰ τῶν Έβραίων ὑπὸ διαφόρων συντεταγμένων.

Ὁ Βαρβιάνης εἰς τὰ ἀνεκδότα Χρονικὰ του, σωζόμενα εἰς τὸ ένταῦθα ἀρχαιοφυλακτεῖον λέγει ἐν φύλλῳ 14:

«Le due strade a croce, che formano il Recinto degli Israeliti furono chiuse l' anno 1712. Prima di quest'epoca gli Israeliti abitavano in diversi punti della città e nella strada inferiore a quella della via larga e principalmente nella situazione ove esiste la casa del Sig. Teofilo Frangopulo erano le Beccarie. Ancora esiste il nome di quella strada, εἰς τὰ Έβραϊκὰ Μακελιά. Si vuole che diede motivo a formare questo recinto per gli Israeliti, un delitto praticato da essi.» Μετὰ ταῦτα ἀφηγείται τὸ γεγονός καὶ λέγει εἰπών «La crocifissione di questo giovinetto si dice che fosse stata eseguita nella casa ora possesa dal Sig. Stelio Stravopodi, fu Giorgio, prossima alla Casa Strusa, contrada Ascensione, vicino a San Liberale.»

Β.

1767. 11 Ἰουλίου ἡμέρα Τετράδη ἕως ὄρες (1) 12 τῆς νυκτὸς ἡμέρα πλατεία έγεινε ἕνας συσμός, ὁ ὁποῖος λένε ὅπως δὲν εγένηκε μεγαλύτερος ποτὲ, μόνον τοὺς παλεοὺς καιροὺς, ἀγκαλὰ καὶ οὔλοι μας ελογιόσαμε ὅπως μέλει νὰ καταποντίσουμε, τὸσον ὅπου εγάσαμε ὅλλοι μας τὰς ὄψεις μας καὶ εγεινήκαμε ὡσὰν ἀποθαμένοι ἀπὸ τὸν φόβον

(1) Διατηροῦμεν τὴν ὀρθογραφίαν τῶν χειρογράφων,

μας, καὶ δὲν εἶχαμε πνοὴ νὰ μιλήσωμε, τὸσον ὅπου ἀπὸ τὸν φόβον μας, μπορῶ νὰ εἰπῶ ὅπως ἀρόστρησε ἄλλο τὸ νοσὶ καὶ ἀπολόνανε πολλαῖς γυναῖκες καὶ ἄνδρες καὶ επλάκωσε ἕναν ἄνθρωπον εἰς τὸ Σκουλιάδο... Λάζηνης ἡ γενητὰ του, καὶ έπέσανε πολλὰ σπήτια εἰς αὐτὸ τὸ χορῖο, καὶ οὔλα τὰ σπίτια τῆς χώρας τὰ εντεσφάρησε καὶ πολλὰ σπήτια έπέσανε, καὶ καμπαναρία πολλὰ εντεσφαριστήκανε, ὅμως ἀπερῶντας ἡ ἄλλη ἡμέρα εμάθαμε ὅπως εγάλασε ὄλλη ἡ Καϊφαλονητὰ καὶ έπέσανε ὅλα τὰ σπήτια τοῦ Ληξουριοῦ ἀπὸ μιάς, ξεχωρα εἰς τὸ Ἄργοςόλι καὶ εἰς τὰ χωρία, καὶ επλακωθήκανε ἕως πενήντα νομάτοι καὶ έγεινε μεγάλη καταδίκη δι' αὐτοὺς, εκεῖ ἦτανε ὁ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς τῶν ὀδόντων, εκεῖ εκλεον διὰ τὰς εκκλησίας τους, εκεῖ εκλαιον διὰ τοὺς ἄνθρώπους τους, εκεῖ εκλαιον διὰ τὰ σπήτια τους, καὶ ἀπλῶς εἰπειν εγειναν ὡς εἶξω φρενῶν, μ' ὄλλον τοῦτο οἱ συμοὶ δὲν έπαθαν ὀλότελα εἰς ὅλα τὰ νησία, ἄνθρωπος δὲν εκοιμώτουν μέσα εἰς τὸ σπίτι του, ὄλλοι εἶξω εκοιμόντανε, ὅμως εὐθὺς ὅπου έγεινε ὁ συσμός εβγάλαμε τὸν ἅγιον Διονύσιον καὶ εκάμαμε προτζεσὸν εἰς ὄλην τὴν χώρα μὲ τὸν Πίσκοπο καὶ ὁ Πρωτοπαπᾶς καὶ ὄλλοι οἱ παπάδες τῆς χώρας καὶ ὄλλη ἡ χώρα ἀκολούθαε. Ἦτον τότες Ἐπίσκοπος Σωφρόνιος ὁ Κουτούβαλης καὶ Πρωτοπαπᾶς ὁ Σουμάκης καὶ τὴν ἄλλην ἡμέρα εκκατεβάσαμε τὴν Παναγία τὴν εκοπηότρησα καὶ τὴν επήγαμε εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν καὶ εβγάλαμε καὶ ἄλλας πολλὰς εἰκόνας ἡμέρα καὶ νύκτα καὶ εκάμαμε προσευχὰς καὶ νηστείας διὰ νὰ πάψη τὸν θυμὸν ἀφέντης ὁ Θεός· εφέρανε καὶ τὴν Παναγία τὴν Ἄναφωνήτρα, καὶ τὴν Παναγία τὴν Κεριότρησα εφέρανε, ὅπου λένε ὅπως δὲν τὴν εφέρανε ποτὲ μέσα εἰς τὴν χώρα τὴν Κερσότρησα, καὶ τὰς ἀφήκαμε ἡμέρας πολλὰς μέσα τὰς εἰκόνας. Όμως εἰς τὰς 24 τοῦ παρόντος μηνὸς έγεινε ἄλλος ἕνας συσμός εἰς τὸ χάραμα ὁ ὁποῖος ἦτανε μεγαλύτερος παρὰ τὸν πρώτονε ἀμὰ δὲν εκράτησε πολὺ ὥρα, καὶ τότες ελάβαμε μεγάλο φόβο, ερίξε καὶ τὸν σταβρὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ μόλου, ερίξε καὶ τὸν σταβρὸ τοῦ ἁγίου Διονυσίου καὶ έπέσανε καὶ δέκα επτὰ ἄγγονάρια ἀντάμα μὲ τὸν σταβρὸν, έπέσανε τρία ἄγγονάρια μέσα εἰς

τὸ ἅγιον βήμα καὶ ἄλλα δύο ἐπέσανε καὶ ἐσταθήκανε ἀπάνω εἰς τὴν κάμερα τοῦ Ἁγίου, καὶ δὲν ἐπέσανε κάτω εἰς τὸν Ἅγιον, θαύμα τοῦ Ἁγίου, καὶ τὰ ἄλλα ἀγγονάρια ἐσταθήκανε ἀπάνω ἀπὸ τὸ ἅγιον βήμα εἰς τὸ ταμῆρο, τὰ ὅποια ἀγγονάρια λένε πῶς νὰ ἐπεζάρανε δώδεκα χιλιάδες λίτρες πέσο παραπάνω καὶ ὄχι παρακάτω, καὶ ὁ σταθρὸς τοῦ μῦλου ὅπου ἔπεσε μὲ τὰ ἀγγονάρια ἐχάλασε τὸ μπότζο τῆς ντουάνας, καὶ ἓνα παιδί ὅπου ἐκειμότουνα εἰς τὸ πεζούλι κάτω καὶ εὐρεθῆκανε τὰ ἀγγονάρια ἀποκάτου καὶ τὸ πεδί ἀποπάνω καὶ δὲν ἐβλάπη τίποτα, καὶ ὁ σταθρὸς ὅπου ἔπεσε εὐρήκε τὸν σκλαβόνο ὅπου ἔκανε βάρδια κάτω καὶ δὲν τὸν ἐβάρεσε, ἀμὴ ὅσο ὅπου τοῦ ἐξεντέρησε τὸ σοβράκι, θαῦμα τοῦ ἁγίου Νικολάου· ὅμως οἱ συσμοὶ ἐκάνανε ἕως τοῦ Σταθροῦ καὶ ἀπόκει ἐπάψανε καὶ τὰς 15 τοῦ ὀκτωβρίου ἡμέρα δευτέρα ἐπῆγανε τὴν Σκοπηότρησα ἀπάνω καὶ κανένας δὲν ἐδούλεψε ἐκείνην τὴν ἡμέραν, μόνον ὅλοιοι ἐπῆγαν εἰς τὸ Σκοπό, καὶ πάλι περνώντας ὁ ὀκτώμβριος ἀρχινήσανε οἱ συσμοὶ καὶ ἐκάνανε σέμπρε χειμῶνα καὶ καλοκερί.

1785, 30 Γεν. ἡμερόνοντας τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν ἡμέρα πέμπτη ἔκαμε ἓνας συσμός τζή δύο ὄρες τῆς νυκτὸς εἰς τὴν παλαιὰν Πάτραν καὶ ἐτρηκαντηνάρισεν τὰ πάντα καὶ τὸ κάστρο καὶ τζή δέκα ὄρες τῆς νυκτὸς τὸ χάραμα ἔκαμε ἄλλος ἓνας σεισμός, ἐγκρέμησε ὅλλαις ταῖς ἐκκλησίαις ἀπὸ τὰ θεμέλια, καὶ ἐγγρέμησε καὶ μέρος ἀπὸ τὸ κάστρο, κατὰ τὸ κάστρο τῆς πόρτας, καὶ ἀπὸ τὴν χώρα δὲν ἔμεινε ἐνστροτω καὶ ἐσκοτωθήκανε χριστιανοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἕως 38· εἰδὲ ἀπὸ τούρκους καὶ ὀθρέους δὲν ἤξευρομεν πόσοι.

Ἐκαμε καὶ ἐδῶεις τὴν Ζάκυνθο, μὰ ὅσκι ἔττι τρομάζοντες, καὶ τῆς πόλεως ὁ σεισμός ἐκράτησε πολλὴ ὥρα εἰμὴ ἄς ἔχει δόξα ὁ ἅγιος Θεὸς καὶ ἡ Παναγία μας ἡ Παρθένια καὶ ἡ προστασία τοῦ ἁγίου μας Διονυσίου καὶ Πάντων τῶν Ἁγίων ὅπου δὲν ἔκαμε κακὸ εἰς τὴν Ζάκυνθο.

1778. 9. Δεκεμ. 2 ὥρας τῆς νυκτὸς συσμός μέγας ὅπου ἐλέγαμε πῶς θὰ χαθοῦμε.

Μέρη τοῦ ἐγγράφου τούτου, μεταφρασμένα γκλιτιστί, ὑπάρχουσιν εἰς τὴν ἀξιολογὸν πραγματεῖαν περὶ τῶν ἐν Ζακύνθῳ σεισμῶν ἐκδοθεῖ-

σαν ὑπὸ Ἀλεξίου Perrey, τῆ βάσει τῶν σημειώσεων τοῦ Δ. Βαρβιάνου καὶ Β. Βαρβιάνου φέρουσαν τίτλον Mémoire sur les tremblements de terre dans l'île de Zante. Καλὴν εἰσαγωγὴν καὶ παρατήρησιν ὁ ἴδιος γνωστός Perrey ἐγραψέ καὶ οὕτως ἢ ἐν λόγῳ πραγματεία εἶνε πολυτιμότερα. Τοῦ πολυτίμου τούτου χειρογράφου κάτοχος ἦτο ὁ ἀειδύμος ἰατροφιλόσοφος Δημήτριος Πελεκάσης, καὶ νῦν τὸ κατέχει ὁ ἀξιώσιμος αὐτοῦ υἱὸς Σπυρίδων, γνωστός Ζωγράφος.

Γ'.

1655 Ἀπριλίου 23 τὴν ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐρρίξε ἓνα χαλάζι ὅπου ἐκαταρίμαξε ὅλα τὰ ὑποστατικά, καὶ ἐκείνην τὴν χρονιά ἐγείνε πολλά ὀλίγη, τόσον σταφίδα ὡσάν καὶ κρασί, διατὶ ὅποιος ἔκανε ἔνα βουτζὶ κρασί, ἔκαμε σταμνιά δεκαπέντε.

Δ'.

1655. — Εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον ἐστάθη μία μεγάλη ἐλλειψὶς ἀπὸ ψωμί εἰς τὴν Ζάκυνθο, καὶ εὐρισκότουνα ὁ Γενεράλ ὁ Μοροζίνης εἰς τὴν Ζάκυνθο, καὶ τόση ἐλλειψὶς ἦτον ὅπου Γενεράλες ἐκράξε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν φόρον καὶ ἐκλείε ταῖς πόρταις καὶ ἔβανε τοὺς γεσταδουρούς, καὶ εἰς πᾶσα πόρτα ἓνα γεσταδουρο καὶ δέκα σορτάδους, καὶ εὐγαίνε ἓνας ἓνας καὶ τοῦ ἔδεινε ἓνα ψωμί, καὶ ἐγενότουνα μεγάλη σύγχυσις, καὶ ἔτσι ἐμίσεισε ὁ Ροῖδης μὲ ἓνα καράβι μεγάλο καὶ ἐπῆγε εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἐπῆγε καὶ ἦλθε διὰ ἡμέρας σαρανταπέντε, καὶ ἔφερε σάρι καὶ ἔγείνε κομάτι ἀνάπαυσις καὶ ἔπειτα πάλι ἦλθε μεγαλύτερα ἐλλειψὶς, καὶ ἀπὸ τὰς 25 Μαρτίου ἦλθε τόση μεγάλη ἐλλειψὶς ὅπου ἐμοιράζανε τὸ ψωμί εἰς ταῖς Ἐκκλησιαίς καὶ ἐπεφτε πᾶσα ἐνοῦ μισὸ ψωμί, καὶ ἐκράτησε ἢ αὐτὴ ἀκρίβεια ἕως τὰς 23 Ἀπριλίου, καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἦλθε ἓνα καράβι φορτομένο σάρι μὲ δώδεκα χιλιάδες βατζέλια καὶ τὸ ἔβαλε ἓνα ἡμισυ ρυάλι, ἔπειτα ἦλθε πάλι ἄλλο καὶ ἔγείνε μεγάλη φρίνια ὅπου ἐπῆγε ἓνα σκούδο τὸ βατζέλι καὶ πέντε κουάρτα.

Ε'.

1658 Φεβρουαρίου 17 ἡμέρα Τετράδη ἔ-

ως τρεῖς ὥρας νὰ ἡμερώση ἀριβάρησε ὁ Τουράμπης μὲ ἔνδεκα γαλιόταις καὶ ἐξεμπαρκάριστη εἰς τὴν Λιθακιά καὶ τὴν ἐπάτησε καὶ ἐπῆρε σκλάβους μικρὰ παιδία σαράντα πέντε καὶ γυναῖκες τριανταμία καὶ ἄνδρες εἰκοσιπέντε.

ΣΤ'.

1571 Ὀκτωβρίου 7 ἡμέρα Κυριακὴ ἕως ὥρας 4 τῆς ἡμέρας ἐσυναπαντήχη ἡ ἀρμάδα τῆς βαρβαρωτάτου Τούρκου μὲ τὴν ἀρμάδα τῆς Γαληνοτάτης τῶν Ἑνετῶν εἰς τοὺς Κουρτζουλάρους καὶ ἔκαμαν φρικώτατον πόλεμον τὰ αὐτὰ δύο μέρη. Καὶ ἦτον τῶν Τούρκων Γαλιόταις καὶ κάτερρα ὅλα τὰ πλεούμενα 260, καὶ τὰ Βενέτικα 212 μὲ ἕξ γαλεάτζαις, καὶ ἐνίκησαν τὰ βενέτικα, καὶ εἰς τὰς 8 ὥρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπῆρανε τὴν ἀρμάδα τοῦ Τούρκου κάτερρα καὶ γαλιόταις ὡς ἄρμενα 208 καὶ τὰ ἐπίλοιπα ἐφύγανε καὶ ἐπίγανε εἰς τὸν Ἐπαχτο. Ἐνα κάτερρο τοῦ Καπιτάν Πετρόπουλου κορσιάτικο, ἦταν μὲ τὰ δικά μας, καὶ ἀκολούθησε τὰ Τούρκικα στοχάζοντας πῶς εἶναι Βενέτικα καὶ τὸ ἐπῆραν στὸν Ἐπαχτο.

Ζ'.

1684— Ἰουλίου 10 ἡμέρα Παρασκευὴ ἐπῆγε ὁ Καπιτάν Γενεράλες ὁ Μοροζίνης εἰς τὴν Ἁγίαν Μαυραν μὲ ἀρμάδα πολλήν. Ἦταν τῆς Μάλτας καὶ τοῦ Πάπα καὶ Γράν Δούκα, καὶ ἔβαλε χερικὸ νὰ τὴν πολεμᾷ ἀπὸ τὰς 14 τοῦ παρόντος ἡμέρα Τρίτη, καὶ τὴν ἐπερίλαβε εἰς τὰς 27 τοῦ παρόντος ἡμέρα δευτέρα, καὶ εἰς τὰς 31 ἦλθε ἡ νοβιτὰ εἰς Ζάκυνθο, καὶ εἰς τὰς 10 Σεπτεμβρίου ἡμέρα Τετράδη, ἐπῆγε εἰς τὴν Πρέβεζα καὶ τὴν ἐπῆρε στὰς 19 τοῦ παρόντος ἡμέρα παρασκευὴ.

Η'.

1685 Ἰουνίου 11 ἡμέρα πέμπτη ἐπέρας ὁ Γενεράλες ὁ Μοροζίνης ἀπὸ τὴν Ζάκυνθο μὲ ἀρμάδα μεγάλη καὶ ἐπῆγε εἰς τὴν Κορώνη. Στὰς 15 τοῦ παρόντος ἡμέρα δευτέρα ἔκαμε ντεσπάρκο, καὶ στὰς 18 τοῦ παρόντος ἡμέρα πέμπτη ἔβαλε χερικὸ καὶ τὴν ἐπολέμα καὶ τὸν ἐπῆρε στὴν πρώτη τοῦ Αὐγούστου ἡμέρα σαβᾶτο ἄλλους ἀπὸ σπαθιοῦ, καὶ ἄλλους σκλάβους μικροὺς καὶ με-

γάλους καὶ τὴν ἐπολέμα σαράντα τέσσερα ἡμέραις καὶ εἰς τὰς 4 τοῦ αὐτοῦ Αὐγούστου ἦλθε ἡ νοβιτὰ εἰς τὴν Ζάκυνθο πῶς τὴν ἐπῆρε, μὰ εἶχε κάμπο ὁ Τούρκος ἕως δέκα χιλιάδες. Τρίτη ἡμέρα ἐχάλασε τὸν κάμπο καὶ τὸ σαβᾶτο ἐπῆρε τὸ κάστρο.

Καὶ εἰς τὰς 28 τοῦ Αὐγούστου ἡμέρα παρασκευὴ ἐπῆγε εἰς τὴν Καλαμάτα καὶ εἰς τὰς 4 Σεπτεμβρίου ἡμέρα παρασκευὴ τὴν ἐπῆρε, μὰ ἐφυγαν ὅλοιοι οἱ Τούρκοι καὶ ἐχάλασαν τὴν Καλαμάτα ὀλην, καὶ ἐχάλασαν καὶ ταῖς Γουμένιτζαις καὶ ἐπῆρε καὶ τὴν Ζαρνάτα μὲ πᾶτα καὶ ὀλην τὴν Μάνη καὶ ἐττι ἐγύρισε ἡ ἀρμάδα καὶ ἦλθε εἰς τὴν Ζάκυνθο εἰς τὰς 8 Ὀκτωβρίου καὶ εἰς τὰς 11 τοῦ αὐτοῦ ἐπῆγε εἰς Κορφοῦς.

(ἔπειτα συνέχεια).

Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα

Καθερὸ μυριόφωτη καὶ ἁγιασμένη
Μέρα, πρωτόπλαστη ἐνὸς Θεοῦ,
Π' ὀλη τὴ δύναμι ἐδῶ ἐνωμένη
Στὴ γῆ ἐκατέβασες τοῦ Οὐρανοῦ.

«Χριστὸς Ἀνέστη» ψάλλουν τ' ἀστέρια
Καὶ γῆ καὶ Ἄβυσσοι μ' αὐτὰ μαζῆ,
Δίνουσι ὁ Ἄγγελος ἔς ἑμᾶς τὰ χέρια,
Καὶ τὰ θεῖα χεῖλη τους εἰς τὸ φίλι.

Στὸν κόσμο ὁ Ἥλιος τὸ φῶς τοῦ χάρου
Ἀπλώνει ὀλόφωτο καὶ ταπεινὸ,
Καὶ κάνει Ἀνάστασι τὸ κλωνι τ' ἄμμου
Μὲ τὸ ἀπάτητο ψηλὸ βουνό.

Γλυκεῖα ἀνίκουστη μὰ μελωδία
Ἀπ' τὸν Παράδεισο ἐδῶ ἀντιχεῖ
Δένει τὰ τέσσερα τῆς γῆς στοιχεῖα,
Ἀγάπη ἀτέλειωτη καὶ θεϊκή.

Τὴν γῆ στολίζουν μαργαριτάρια,
Νέα φυτρώνουσι χόρτα, κι ἄνθοι,
Μιλοῦν, αἰσθάνονται καὶ τὰ λιθάρια,
Τὸ φῶς εἰς τ' ἄψυχα δίνει ζωή.

Δροσάτη ἡ θάλασσα γαλανομάτα
Λάμπει κυττάζοντας τὸν οὐρανὸ
Καὶ εἰς τὰ στήθη της κλεῖ τὰ δροσάτα
Τὸ γλυκογέλιο τοῦ τὸ φωτεινὸ.

Θωρεῖ ὁ Διάβολος τὴν εὐμορφίαν
 Ὀλης τῆς φύσεως ἢ ἀνοβολαί
 Καὶ μέσα του ἐξάρνη, κρυφὴ μαγεία
 Εἰς τὴ μετάνοισι τόνε καλεῖ.

Γλυκὸ τὸ φίλημα δίνει τὰ χεῖλην
 Ὁ ἀγάπη αἰώνια τῶν χριστιανῶν,
 Ἀδελφία γίνονται ἐχθροὶ καὶ φίλοι
 Λάμπουν τὰ μνήματα καὶ τῶν νεκρῶν.

Ἡ στάχτη ἐνώνεται καὶ ἀγκαλιάζει
 Σάρκα καὶ κόκκαλο καὶ ξαναζει,
 Κι' ὁ κάθε ἄδικος ἀναγκαλιάζει
 Πῶς ἡ μετάνοισι κρίματα λεί.

Χριστέ! τ' ἀκάνθινο σκληρὸ γράφι,
 Ἡ Δόξα στ' ἄλλαξε ἔσπιν κεραλή
 Μ' ἀχτίδες Ἡλίου, καὶ γιὰ λιβάνι
 Τ' ἀνθη σου χύνουνε, μοσχοβολή.

Φωτίζει τ' Ἄπειρο ἡ Ἀθανασία
 Ἡ μαύρη Κόλασις φεγγοβολᾷ
 Κ' ἡ σκόρπια Δάφνη ἔσπιν Ἐκκλησία
 Μοσχοβολώντας σ' ὕμνολογᾷ.

Τὸ πρῶτο ἀνδρόγενο συχωρεμένο
 Ἀπ' τὸ ἀμάρτημα γλυκογελεῖ
 Καὶ λάμπει ἀθώρητο λευκοντυμένο
 Στῶν ὀλοφώτιστο τό Γολγοθᾷ.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Γ. ΚΑΨΟΚΕΦΑΛΟΣ

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

(διήγημα)

Μονάρχισος κόρη πτωχῶν γονέων ἦτο ἡ
 Ἀνδρομάχη.

Εἰθισμένη ἐκ τρυφερῆς ἡλικίας εἰς πάσας τὰς
 θωπείας, ἃς ἐπιδαψιλεύουσιν οἱ γονεῖς ἄρως τὰ
 τέκνα, ἠῶξε μὲν εἰς τὸν φόβον καὶ τὴν ἀ-
 γάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν γονέων, δὲν ἐδιδά-
 χθη ὅμως εἰς τὴν ἀπλότητα καὶ ὀλιγάκει-
 αν. Ἐπερήφανος καὶ γαῦρος ἔξει διὰ τὰ ἀ-
 πολάγη. Νουὶς μεταρσίως καὶ ἀερωβαίμων σχη-
 ματικῶν παλάτια καὶ δόξας ἐπὶ θεμελιῶν σα-
 θρῶν. Ἀποτελεσμα τοιαύτης κουφότητος ἦτο ἡ
 ἀσασία τῆς καρδίας καὶ ἡ ἔλλειψις παντὸς τρυ-
 φεροῦ καὶ εὐγενεῶς αἰσθημάτων.

Ἐκ τοῦ ἄλλου ἐξ αὐτῆς τῆς μικρῆς ἡλικίας

ἐδαίνυνεν ἡ Ἀνδρομάχη πνεῦμα ὀξύ καὶ λε-
 πτόν. Εἶχε τὸ πρόσωπον στρογγύλον, τὸ μέ-
 τωπον εὐρύ, τὴν ρίνα σιμὴν καὶ κορῶλινα τὰ
 χεῖλη, πῶγωνα γωνιώδη, οὐτινος τὸ φίλτρον
 ἐφάνετο ὡς ἐπὶ μαρμάρου λελαξευμένον. Αἱ
 παρειὰς τῆς ἦσαν, οἷοι ἀνθρακὲς ἀνημμένοι, εἰ-
 γες τὰς χεῖρας μικρὰς καὶ ἄβραες. τὸ ἀνάστημα
 ἀμαζόνειον καὶ ὀσπρὸν δακτυλιδίου. Τὸ σύμπλεγμα
 τοῦτο εἰς ὀφραϊότητος συνεπλήρου δύο κασια-
 νοὶ ὀφθαλμοὶ καὶ πυκνὴ μέλαινα κόμη. Ὡς
 παρατηρούμεν ἡ Μάχη (οὕτως ἐπικαλεῖτο χαί-
 δευτική) ἦτο πλάσμα καθ' ἑλὴν τῆς λέξεως τὴν
 εὐρύτητα ἐνόησεν ὅμως καθίσταται ἵνα ἡ ἐ-
 ξαισία αὐτῆς ὀφραϊότητος ἦτο ὀσπρὸν λιαν ἐπικίν-
 δυνον εἰς τὰς χεῖρας τῆς, διὰ τοῦ ὁποῦ ἠδύ-
 νατο νὰ ἐπιφέρει φοβεράν καὶ ἀληθῆ μάχην.

*
 *

Ἦτο ἡ Μάχη δεκαπενταετίς τὴν ἡλικίαν.
 ὅτε Κυριακὴν τινα μετέβαινε εἰς τὴν ἐκκλη-
 σίαν μετὰ τῆς μητρός τῆς. Καθ' ὁδὸν συνήν-
 τησε νέον τινα ἀναβαίνοντα ὀραίου ἵππου ἐκ
 τῶν πλωσιωτέρων οἰκογενεῶν τῆς πόλεως. Ὁ
 νέος ἄμα εἶδε τὴν ἐκτακτὴν ἐκείνην καλλονὴν
 ἔμεινε, ὡς εἰ ἀπωλιθωμένος κατέτρωγε διὰ τῶν
 ὀρθαλμῶν τὸ εὐλίγιστον ἐκεῖνο σῶμα, δὲν ἐ-
 χόραται ἀπὸ τοῦ νὰ θεωρῆ καὶ θαυμάζῃ τὰ
 οὐράνιον μᾶλλον ἢ ἐπίγειον ἐκεῖνον ἀγγεῖον.
 Ἐλεγεί τις ποτὲ ὅτι μία ἀπλή προσήλωσις τῶν
 ὀρθαλμῶν ἐπὶ τινος ἀντικειμένου δύναται νὰ
 γεννήσῃ ὀλόκληρον αἰσθημ. Τὸ εἶν ἐγχεῖται
 εἰς τὰς πρῶτας ἐντυπώσεις, ὁ σπῆρος ἐρρήθη
 πλέον, τὸ φυτὸν θ' ἀποφέρει τοὺς καρ-
 ποὺς του. Τὸ φυτὸν δὲ τὸ φυεὶν εἰς τὴν καρ-
 δίαν τοῦ νέου ἦτο ὁ ἔρω. Ἡ Μάχη ἐνοή-
 σασα ὅτι ὁ νέος ἐθαύμαζεν αὐτὴν προσεπάθησε
 ν' ἀκισθῇ περισσότερον χωρὶς ὅμως νὰ καταδε-
 χθῆ νὰ στρέψῃ ὀπισθεν. Ἡ ὑπερηφάνεια ἐπῆρεν
 αὐτὴν μέχρι τῶν ἄστρον καὶ ἐνοοῦσα τὸ αἶ-
 σιον τοῦ θαυμασμοῦ τοῦ νέου, ἐνόμισεν ἡ ἀ-
 στατος ὅτι πᾶς ἀνθρωπος εἶχε καθήκον νὰ θαυ-
 μαζῇ τὰ κάλλη αὐτῆς.

Κατὰ τὸ ἀπόγευμα μέγας περίπατος ἐγένετο
 εἰς τὰ προσάστια τῆς πόλεως, ὅπου συνειθί-
 ζε νὰ μεταβαίνῃ καὶ ἡ Μάχη, μετὰ τῆς μητρός τῆς.
 Ἐν ᾧ εἰσῆρχετο εἰς πυκνὴν σκιάδα ἀειθαλῶν
 δένδρων παρῆρην ὀλίγα θήματα ὀπισθεν τὸν
 αὐτὸν νεανίαν βαδίζοντα εἰς τὴν αὐτὴν διεύ-
 θυνσιν καὶ ἀσκαρδαμυτὶ παρατηροῦντα αὐτὴν.
 Ἦτο ὁ αὐτὸς νέος, ὅστις τὸ πρῶτὸ ἀπήντησεν
 αὐτὴν ἐρίπων. Ἦγε ὅμως τὸ δέκατον ἐξο-
 μον ἔτος τῆς ἡλικίας, εὐγενὴς καὶ περιπαθῆς
 τὴν φυσιογνωμίαν, ὑψηλὸς καὶ μελαγχρῶς. Ἦτο

κράσεως αἵματοδου: καὶ ζωηρῆς, εὐπροσβλή-
 του ὑπὸ τῶν παθῶν. Ὅταν ἡ Μάχη ἐστράφη
 καὶ εἶδεν αὐτὸν ἐγένετο ἐπὶ μᾶλλον πομπῶ-
 δης καὶ ὑπεροπτικῆς. Ἐψάχνην, τὸ βλέμμα γαῦ-
 ρον καὶ τὸ σῶμα εἰς μυριῶν ἀκισμῶν ὑπο-
 βάλουσα προέβαινε ὡς νικητῆς σῶων ὀπισθεν
 τὴν λείαν του. Ὁ δυστυχὴς νέος βλέπων τὴν
 τοιαύτην ἀναληγίαν καὶ ἀδιαφορίαν τῆς κόρης
 προέβαινε κάτω νεῦον καὶ σκεπτικῶς, τρέμων,
 ὡς κάλαμος ὑπὸ ἀνέμου καμπτόμενος, τέλος δὲ
 ἐξησθετισμένος καὶ κεκμηκῶς ἐκάθησε παρὰ τινα
 ρύακα ἐν ᾧ τὸ ἰδεῶδες αὐτοῦ ἀνελήφθη ὑπὸ
 τοῦς πυκνοὺς τῶν δένδρων κλάδους.

Ἠγάπα καὶ δὲν ἀνεπαύσαστο ἰδεὺ τοῦ Κα-
 ρόλου τὸ πάθος. Ὁ ἔρω δὲν εὐρεν ἠγῶ εἰς
 τὴν ἀγαθὴν ἐκείνην καρδίαν. Πολλάκις ὁ δύστη-
 νος νέος διήρχετο ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Μάχης, ὅ-
 πως κατορθώσῃ γὰ ἰδῆ αὐτὴν μάτην. Μόνη αὐ-
 τοῦ παρηγορία ἦτο ὁ περίπατος κατὰ τὰς Κυ-
 ριακάς, ὅτε ἐβλεπεν αὐτὴν μετὰ τῆς μητρός
 τῆς. Πλὴν ἦλθε ἐποχὴ, καθ' ἣν ἐπαυσαν καὶ αὐ-
 τοί. Ὁ χεῖμων ἐπέπλεθε εἰς τὰς διασκέδασεις
 ἐκάλουν τὸν Κάρολον εἰς τὰς αἰθούσας καὶ τὰ
 θέατρα μετὰ τῶν φίλων, ὅπου τὸσον εὐθῆμος
 ἄλλοτε διήρχετο τὰς ὄρας. Ματαίως ὅμως ἡ μό-
 νη αὐτοῦ διασκέδασις ἦτο νὰ διέρχεται τῆς οἰ-
 κίας ἐκείνης, ἀπειρῶς δὲ εὐτυχῆ εἰσέρει ἐκεῖτον
 ἂν καὶ τρεῖς τῆς κεφαλῆς αὐτῆς κατώρθου ν'
 ἀνακαλύψῃ. Πολλάκις ἐπειράθη νὰ στείλῃ πρὸς
 αὐτὴν ἐπιστολὴν νὰ τῆ ἐθέσῃ τὸ τί συμβαί-
 νει ἐν ἐκυτῷ. Ἄλλοτε ἐσκέπτετο αὐτὸς νὰ
 παρουσιασθῆ ἐνώπιόν τῆς, νὰ λάβῃ τὰς δύο
 αὐτῆς χεῖρας, νὰ τὰς ἀσπασθῇ μυριάκις. Πολλὰς
 φορὰς τῆς ἡμέρας διήρχετο τὴν ὁδόν, εἰς ἣν
 κατῶκει ἡ Μάχη. Εἶχε καταμετρήσῃ καὶ τοὺς λί-
 θους, οἵτινες ἐπ' αὐτῆς ἦσαν ἐστρωμένοι. Οἱ φί-
 λοι ἀπάλεσαν αὐτὸν, οἱ ἀγυῖοπαῖδες βλέποντες
 τοὺς αἰωνίους περιπάτους, οὗς εἰς τὴν ὁδὸν ἐκείνην
 ἔκαμνε, ἐσκωπτοῦν αὐτόν. Τὰ πάντα ὅμως ἦσαν
 ἄωλα καὶ φροῦδα, οὐδεμίαν ἀλλοίωσιν ἔφερον εἰς τὴν
 ἀστατον ὄρα τῆς Μάχης ψυχῆν. Πισοχὴ καὶ ὑπε-
 ρήφανος, ὀραία καὶ ἀστατος οὖσα πολλάκις διε-
 νοήθη ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ εἰσῆρχετο ὁ πλου-
 σιος ἐκεῖνος νέος εἰς τὴν οἰκίαν τῆς, ὅπως δυναθῆ
 νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ἀπορίας, εἰς ἣν εὐρίσκειτο καὶ
 οὐδὲν πλέον οὐχὶ αἰσθημα, ἀλλὰ συμφέρον καὶ
 φιλαυτία ἦσαν τὰ ἐλατῆρια τῶν πράξεών τῆς.

Κατὰ τὰς ὄρας τῆς ἡμέρας νύκτας, ὅτε ἡ φύσις
 ἠρεμοῦσε, ἡ δὲ σελὴν ἐσφεν εἰς τὸν χορὸν τὰ
 πολυαίριμα ἄστρα ὁ Κάρολος μόνος μετέβαινε ὑπὸ
 πῆν οἰκίαν ἐκείνην φέρων ὑπὸ μάλῃς τὴν κιθά-
 ρα, ἥτις ἦτο ἡ μόνη τοῦ πάθους του παρηγορία
 ἐμελωδαί δὲ μετ' ὕψους θλιβεροῦ διάφορα αὐτο-
 σχεδία ποιήματα. Ἐν ἐκ τούτων ἐπωνόμασε
 π α ρ α ο ν ο ν, οὐτινος ἰδοῦ αἱ πρῶται στροφαί

Π α ρ α ο ν ο ν

1.

Χρυσὴ μου κόρη, διὰ τί ἡ τόση
 σκληρὰ καρδία;
 Δὲν ἀρκεῖ πλέον ἡ ἐμὴ τόση
 πιστὴ φίλια;

2.

Ἰδοῦ ἰκέτης πιστὸς καὶ δούλος
 εἰς σὲ προσπίπτω,
 Τὰ δάκρυά μου ἐκ τῶν ὀμμάτων
 δὲν ἀποκρύπτω.

3.

Αυπήθητί με, τὸν ἀξιούντα
 ἐσὲ νὰ βλέπῃ
 καὶ αἰωνίως ὕψρον τὸ βλέμμα
 πρὸς σὲ νὰ στρέφῃ.

4.

Ἐνωρίζω ἦδη, λοιμπρὸν μου ρόδον
 τὸν λόγον ἴσως
 Ἡ πρὸς ἐμὲ σου ἀδιαφορία.

5.

Καὶ εἶν' ἀνάγκη νὰ ἀμφιβέλλω!
 Ἡ πρὸς ἐμὲ σου ἀδιαφορία
 Τὸ νὰ νομίζω ὅτι σὺ, ἀγγελε,
 κρύπτεις κακία!

6.

Ἦλὸν σὺ, παρθένος ἐκ τοῦ κάλυκος
 μόλις ἐλθοῦσα,
 φοβεῖσαι μήπως εἰς τὰς ἀκάνθας
 πέσης ἀκούσα.

7.

Εἶναι τῷ ὄντι πληρὴς ὁ βίος
 τριβόλον μαύρον,
 Ὅπου ὁ ἀθῶος πίπτει βαθέως
 μεθ' ἔμα λαῦρον

8.

Ἦλὸν μὴ φοβεῖσαι, ὁ ἐμὸς ἔρω
 δὲν ἔχει χρεῖαν,
 Οὔτε ἀκάνθας, οὔτε κινδύνων,

Διὰ τοιούτων στίχων προσεπάθει νὰ δικαιολογῇ
 τὴν σκληρότητα τῆς Μάχης καὶ συνάμα νὰ θερα-
 πῆν τὸ ἀνίατον πάθος του.

ρα, ὅτε πρῶτ', ἦτο ἡ ἑβδόμη τῆς πρῶτης, ὁ πατήρ τῆς Μάχης ἔκρουε τὸν θύραν τῆς οἰκίας τοῦ Καρόλου. Ἐξήτησεν ἀμέσως τὸν πατέρα τοῦ Καρόλου, ἐν ᾧ αὐτός· ἀκούμ' ἐκοιμᾶτο. Ἡ ὄψις τοῦ δυστυχοῦς πατρὸς ἦτο ἐξημμένη, ἡ κόμη του ὀρθία, τὰ γόνατά του ἐκλονίζοντο. Εἰσελθὼν ἐνώπιον τοῦ πατρὸς τοῦ Καρόλου ἐρρήθη δρομαίως εἰς τοὺς πόδας τοῦ κρᾶζαν:

— Ἐλεος, ζητώ, κύριε· εἶμαι δυστυχῆς πατήρ, τοῦ ὁποίου τὴν κόρην ἀπεπλάνησεν ὁ ἄθλιος υἱός σου. Πρὸς Θεοῦ, ἔλεος διὰ τὴν κόρην μου...

Καὶ ὁ τάλας ἐκάπτετο τεῖλλον τὰς χεῖρας τῆς κεφαλῆς του.

— Τί λέγεις, ἄνθρωπε, δὲν ἐνοῶ τίποτε..... Ὁ υἱός μου... ἀπατεῶν... ἀδύνατον!

— Ἐχεις δίκαιον, κύριε, ν' ἀμφιβάλλεις, πταίομεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐδωκαμεν πίστιν εἰς αὐτόν. Αὐτὸς ἠπίμασεν καὶ ἠμαύρωσεν τὸν οἶκόν σου καὶ τὴν θυγατέρα μου.

— Τί λέγεις; τί λέγεις; εἶσαι τρελλός; τί ζητεῖς ἀπ' ἐμέ, φράζεις νὰ κρᾶζῃ ὁ δικηγόρος γεγωνεὶς τῆ φωνῇ.

Ὁ ζωήρὸς οὗτος διάλογος ἐρῆσεν μέχρι τῶν ὠτων τῆς μητρὸς καὶ τοῦ Καρόλου, ὅστις λιπόθυμος παρουσιάσθη εἰς τὸ δωμάτιον.

— Ἰδοῦτος, αὐτὸς εἶναι ὁ ἀπατεῶν αὐτός! φράξτε νὰ κρᾶζῃ ὡς κινούμενος ὁ κύρ Γεώργιος, ὅστις διηγῆθη εἰς τοὺς γονεῖς τοῦ Καρόλου τὰ διατρέξαντα. Μετὰ τὸ πέρας τῆς διηγήσεως οἱ ἀτυχεῖς γονεῖς περὶλυτοι προσέβλεψαν τὸν μονογενῆ υἱόν των. Περιέμενον ν' ἀκούσωσι τὴν ἀπολογία του.

— Γονεῖς μου, εἶπεν ὁ Κάρολος, εὐσπλαγχνίσθητε, ἀτυχῆ υἱὸν ἀμαρτήσαντα, μόνος παραδίδομαι εἰς ὑμᾶς. Ἰδοὺ ἐγὼ εἶμαι ὁ πταίστης.

— Ἐντρομοὶ οἱ γονεῖς φέουσαν τὴν ἐπίσημον ταύτην δικθεδαίωσιν. Ἡ μήτηρ τοῦ Καρόλου ἔπεσε κατὰ γῆς λιπόθυμος· ὁ δὲ πατήρ ἀτάραχος εἶπε:

— Συγγνώμην, ἀτυχῆ πάτερ, σοὶ ζητῶ συγγνώμην. Ἰδοὺ καὶ οἱ δύο εὐρέθημεν ἀτυχεῖς. Εἴχομεν ὁ καθ' εἰς μονογενεῖς τέκνον, τὰ ὁποῖα ὤφειλον νὰ μᾶς ἀτιμάσωσι. Ἄς ὑπομένωμεν ἀγογγύτως τὸ πεπρωμένον. Ἐσὼ ἥσυχος· ἐγὼ αὐτός θὰ παραδώσω τὸν ἄθλιον αὐτόν εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης καὶ θέλω ὑπερκατίσῃ τὴν ἀπωλεσθεῖσα τιμὴν σου.

Πρὸς δὲ τὸν υἱόν του εἶπε:

— Κακοῦργε! εἶσθι κατηραμένος!

... * *

Ἡ 15η Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1875 ὠρίσθη ἡμέρα πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως. Ὁ λαὸς τῆς πόλεως συνέρρευσε εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ δικαστηρίου, ὅπως παραστῇ μάρτυς εἰς αὐτήν. Ὁ Κάρολος εἶχε φήμην ἐν τῇ πόλει τιμίου καὶ συνετοῦ νέου πάντες δὲ ἠπόρησαν διὰ τὸ ἐγκλημα, τὸ ὅποιον εἰς αὐτὸν ἀπεδίδετο.

Κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του ὁ πατήρ τοῦ Καρόλου ὑπερήσπισεν τὴν κατηγορίαν, ὡς δημόσιος κατήγορος, ζητήσας τὴν καταδίκην πρὸς παραδειγματισμόν. Τὸ δικαστήριον κατεδίκασεν τὸν Κάρολον εἰς ἑστῆ εἰρκτὴν αἰετὶ βίαισμά ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς νείας.

... * *

Τέσσαρας μόνον μῆνας ἐπέζησεν ὁ Κάρολος τῆς καταδίκης. Ἡ ὑγρασία τῆς εἰρκτῆς, ἡ πολυχρόνιος ἀγωνία καὶ ἡ ἀτιμία ἣ ἐπ' αὐτοῦ προστεθεῖσα κατέφαγε τοὺς πνευμονᾶς αὐτοῦ καὶ ἀπέθανε μόνος ἐν τῇ εἰρκτῇ, ἄθως ὡς ἄγγελος, καὶ ἄμωμος, ὡς παιδίον, μαρτύριον ὑποστάς, ἵνα τὴν Μάχην του ἀθωώσῃ.

... * *

Τὴν ἀληθῆ ταύτην ἱστορίαν διηγῆθη εἰς ἡμᾶς αὐτὴ ἡ Ἀνδρομάχη, ἦν πρό τινος εἰδομεν κεκλεισμένην ἐν τῷ φρενοκομείῳ.

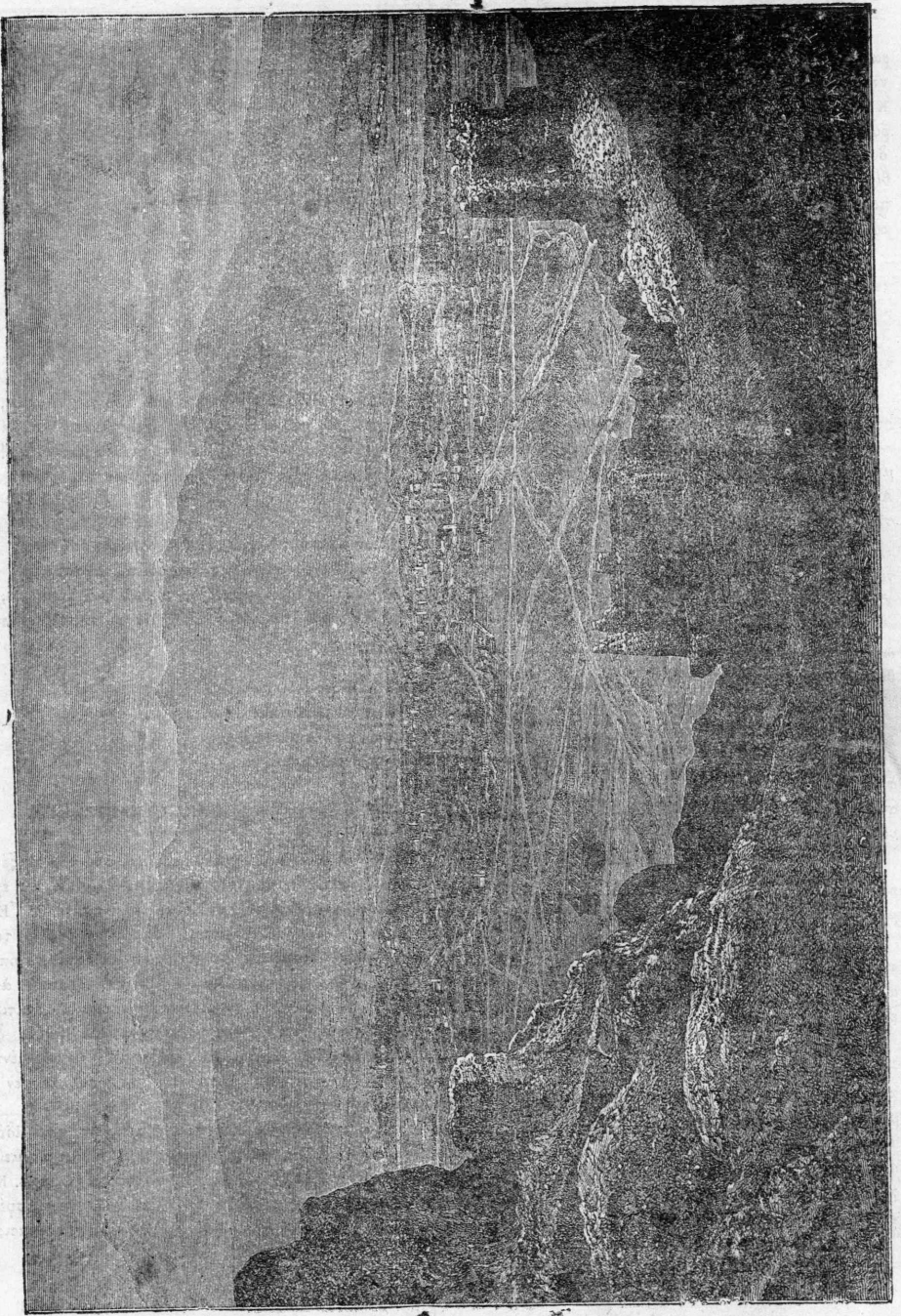
Ἐν Κερκύρα τῇ 21 Νοεμβρίου 1886

ΦΑΙΑΞ

ΣΚΕΨΙΣ

Ὅπως δὲν δύνασαι νὰ μεμφθῆς καὶ μισήσῃς τὴν ἰδίαν μητέρα ὅτι σὲ τάχα ἠδονῆς ἔνεκεν συνέλαβε καὶ παρήγαγεν, ἀλλ' ἐμβλέπων εἰς τὴν ζωσαν στοργὴν τῆς καὶ τὸ ζῆν ὅτι παρ' αὐτῆς ἔλαβες ἀναλογιζόμενος, τιμᾶς καὶ ἀγαπᾶς αὐτήν, οὕτω καὶ τῇ θρησκείᾳ ὑφείλομεν τὴν ὑπερτάτην πίστιν καὶ ἀγάπην ὅτι παρηγορεῖ καὶ σώζει, καὶ τοι μυρίας πλάναις καὶ ψεύδεσι κραταιωθεῖσα καὶ μείνασα. Ὁ Θεὸς εἶδε ὅτι δὲν ἤρκει διὰ τὸν ἄνθρωπον μία μήτηρ καὶ ἔδωκε τὴν θρησκείαν—μητέρα ψυχῆς.

Σ. Βασιλειάδης

ΦΑΙ Α Π Ο Ρ Ε Ι Ο Σ

Η ΕΛΛΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑΝ

ΕΠΙ ΤΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

ΤΟΥ ΥΠΟ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΑΝΕΓΕΡΘΗΣΟΜΕΝΟΥ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΩΣΚΟΛΟΝ ΜΝΗΜΕΙΟΥ.

Εκλαψα ἡ δόλι' ἀπὸ χαρᾶ, σὺν ἑμαυθ', ἀδελφὴ μου,
Πῶς γιὰ τὸν ἔνδοξόν μας γυθὸ μνημεῖο ζητᾶς νὰ σῆσῃς;
Καὶ λὲς καὶ πάλι ἀνάδουσε ἔστα σπλάγχνα τὸ παιδί μου,
Ποῦ τὸ λατρεύει ἡ Ἀνατολή, ποῦ τὸ δοξάζει ἡ Δύσις.

Καὶ τῶρ, ἀοιμὲ, ἡ κακὸςτυχη, ἡ μίαν ἡ πικραμμένη,
Μόνον κρατῶ ἀφ' τὸ τέκνον μου τὴν ὄρρανή κοινὴν του!
Δὲ σὲ ζηλεύω, φίλη μου, ἐγὼ ἡ δυστυχισμένη,
Ἄν κλῆς μέσ' ἐστὴν ἀγκάλῃ σου τὰ ἄγια κόκκαλά του.

Νὰ γένω κι' ἄλλη μία φορὰ τοῦ τέκνου μου μητέρα,
Ποῦ βύζαξε τὸ γάλα μου, τὸ γάλα σου, Ἰταλίκα;
Νὰ ματαβῆ ἀπ' τὰ σπλάγχνα μου, ὡς ἔγῃκε μίαν ἡμέρα,
Καὶ νὰ ἐνωθῶμε πάλι ἡ δυὸ σὲ νέα δημιουργία.

Ἐν Ζακύνθῳ, Ἰανουάριος 1887.

Τὸ ἀνωτέρω ἄριστον ποιημάτων, τοῦ γνωστοῦ ποιη-
τοῦ Ζακύνθου, πολυτίμου συνεργάτου κ. Ἀνδρέα Μαρ-
τζώκη, κρίνομεν καλὸν νὰ ἀναδημοσιεύσωμεν, μετ' ἀ-
νεκδότου ἐπιτυχῆς μεταφράσεως, ἐν ἀνθηρᾷ ἰταλικῇ
γλώσσῃ, ποιηθείσης ὑπὸ φίλου συνεργάτου. Εἰς
τοὺς ἀναγνώστας τῆς Κ υ ψ ἔ λ η ς εἶναι γνωστὸν
ὅτι ὁ Ποιητὴς Μαρτζώκης, πολὺ εἰργάσθη ὅπως ὁ Δῆ-
μος ἡμῶν ἀγοράσῃ τὴν οἰκίαν ἐν ἣ ὁ Φώσκολος ἐ-
γεννήθη.

Τὸ ποιημάτων ἐποίησεν, ἢ μάλλον αὐτοσχεδιά-
σεν, ὁ ποιητὴς ἅμα ἦλθεν ἐνταῦθα ἡ εἰδήσις, ὅτι ἡ ἀ-
δελφὴ Ἰταλία, συλλαβοῦσα τὴν ἱερὰν ιδέαν ν' ἀναγείρῃ
κατάλληλον μνημεῖον ἐν τῷ ἐν Φλωρεντίᾳ Πανθέῳ
εἰς τὸν ἀθάνατον ἡμῶν Συμπολίτην, ἐνόμισε καλὸν
καὶ ἐνταῦθα νὰ σχηματίσῃ ἐπιτροπὴν ὑπὸ τῶν
συνεργατῶν τῆς Κ υ ψ ἔ λ η ς, κκ. Διον. Σωμερίτη,

Μόνον ἓναν πόθο αἰσθάνομαι ζητῶ ἀπὸ σὲ μὴ χᾶρι,
Κς ἐσὺ μὴ μοῦ τὴν ἀρνηθῆς· ὄχι, γλυκεῖά μου φίλη·
Ἦ, σ' ἐξορκίζω ἔς τὸ γλυκὸ τοῦ τέκνου μας δοξάρι!—
Ὅ, τι ζητῶ θὰ στῶλεγαν καὶ τὰ δικά του χεῖλην.

Ἦθελα κείνο τ' ἀγαλμα, ποῦ σήμερον ἐσὺ θέλεις
Νὰ ὑψώσῃς εἰς τὸ μνῆμα του τὸ πολυαγαπημένο,
Ἄπ' τὸ πειτῆδειο χέρι σου, τὸ θεῖο ζωντανεμένο,
Νὰ λαξευθῇ σὲ μάρμαρον τῆς Πάρου, τῆς Πεντέλης·

ΑΝΔΡ. ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ.

Ἄνδρ. Μαρτζώκη, Σ. Δε Βιάζη καὶ ὑπὸ τοῦ προξένου
τῆς Ἰταλίας κ. Κ. Μεσσαλά. Δι' ἐλπίδος δὲ ἔχο-
μεν ὅτι οὐ μόνον οἱ Ζακύνθιοι, ἀλλὰ πάντες οἱ Ἑλ-
ληνες θέλουσιν εὐχαρίστως δώσει τὸν ὄβολόν των,
διὰ πρᾶξιν τοσοῦτον ἐντίμον ἅμα δὲ καὶ φιλοπα-
τρῖν. Ὁ Φώσκολος εἶνε Ἑλληνα. Τοῦτο ἀπέ-
δειξε δι' ἐπισήμων ἀνεκδότων ἐγγράφων ὁ τακτικὸς
ἡμῶν συνεργάτης, ἱστοριοδίτης κ. Δε Βιάζης διὰ
ἐπιστολιμαίας ἐπιστολῆς ἰταλιστῆ γερραμμένης,
πρὸς τὸν καθ. Β. Μίτροβιτς, ἥτις πολλὰκις ἐν Ἰ-
ταλίᾳ ἀνεδημοσιεύθη.

Τοῦ περιληγμένου ποιητοῦ Μαρτζώκη τὴν ιδέαν
ἐπιτυχεστάτην εἰρόντες, εὐελπιστοῦμεν νὰ μὴ μείνη
ἀπλοῦν ποίημα, ἀλλὰ νὰ πραγματοποιηθῇ. Ἡ Σ. Κυ-
βέρνησις, νομίζομεν, ὅτι θὰ φιλοτιμηθῇ νὰ προσφέρῃ
δωρεὰν τὸ μάρμαρον. Ἰδοὺ ἡ ἐπιτυχὴς μεταφράσις.

LA GRECIA ALL' ITALIA

IN OCCASIONE

DELLA PROGETTATA EREZIONE DA QUEST' ULTIMA

D' UN MONUMENTO AD UGO FOSCOLO.

(Poesia di Andrea Marzocchi)

Piansi di gioia al nunzio
Del tuo gentil desio,
D'erger divoto un tumulo
Al tuo figliuolo e mio,

E in sen di nuovo moversi
Credei sentir repente
Chi d'Oriente è gloria
E vanto d'Occidente.

Ed or dolente vittima
D'iniqua e ria fortuna,
Sola del figlio restami
La vuota, informe cuna!

Io non ti porto invidia,
Se nel tuo sen riposa
Di Lui, che ognor desidero,
La salma gloriosa.

Solo, ten prego, accordami,
Dolce sorella mia,
Ciò che da te quest'anima
Con tanto ardor desia.

Zante, Gennaio 1887.

Non mi negar quest'unico
Voto d'un core oppresso:
Quel che ti chieggo supplice,
Tel chiederebbe Ei stesso.

Vorrei che quell'immagine,
Opra del tuo scalpello,
Ch'ora desii d'erigere
Sul suo pietoso avello,

Dal tuo possente spirito
Suffusa ed avvivata,
Fosse di marmo ellenico
Scolpita ed umanata;

Ch'io del figliuol magnanimo
Un'altra volta ancora
Madre mi possa rendere,
Come lo fui quell'ora,

Che uscì dalle mie viscere
Per farmi ognor più bella,
E ch'Ei di nuovo stringaci
A creazion novella.

Traduzione dal greco.

ΘΕΛΛΟΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ὑπό

CAMILLE BELLAIGUE

Μετάφρ. ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

ὑπό

Φ. ΚΑΡΡΕΡ

Θέατρον τῆς Σκάλας τῶν Μεδιολάνων Otello, λυρικὸν δράμα εἰς 4 πράξεις δραματοποιήσις Arrigo Boito, μουσικὴ Γιοσέφ Βέρδη.

ΗΥΧΟΜΕΘΑ ἐν τῷ ἰδίῳ τούτῳ περιοδικῷ, πρὸ ὀλίγων ἐτι ἐβδομάδων, ὅπως ἐκ τινος τοῦ ὀρίζοντος σημείου μέγα τι πνεύματος ρεῦμα ἀναφαίη· καὶ τοῦτο ἐγένετο ἦδη. Ἀνεφύη ἐπὶ τῆς γῆς τῆς Ἰταλίας, ἐπὶ τῶν εὐγλωττων ἐτι χιλιῶν τῆς γηραιῆς καύτης μητρὸς τῆς ἁρμονίας. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἡ μουσικὴ ἐφαίνετο ἀγνώμων πρὸς τὴν πρώην αὐτῆς πατρίδα, διότι αὐτὴ δὲν ἦδε σχεδὸν πλέον ἢ τὴν τραχίαν γερμανικὴν λαλίαν· μετὰ τὴν Aida καὶ τὴν Λεϊτουργίαν νὰ διὰ τὸν Μαντζώνην, τὸ λατινικὸν πνεῦμα ἐσίγα. Ἐλυσεν ἦδη τὴν σιωπὴν καὶ διὰ φωνῆς τοσοῦτον ἤχηρᾶς, διὰ τοιοῦτων φθόγγων, ὥστε ἐπαγίωσεν ἴσως πρὸς στιγμὴν τὸ προσδοκώμενον ἰδανικόν, τοῦλάχιστον τὸ παροδικόν ἐκεῖνο τὸ διαρκούν ἐπὶ τινος ἀνθρωπίνως γενεᾶς καὶ ὅπερ μᾶς χορηγεῖ ἐτη τινὰ εὐτυχίας.

Μετὰ δύο ἀκροάσεις καὶ πολυχρήμους ἀναγνώσεις, ὁ Otello φαίνεται ἡμῖν, τὸ ἀριστούργημα τοῦ Verdi καὶ ἐν ἐκ τῶν ἀριστοτελεσιμάτων τῆς ἐποχῆς μας. Ἐζητεῖτο ὁ νέος τύπος τοῦ λυρικοῦ δράματος· ἰδοὺ αὐτό! Ἴδου ἡ μεταρρυθμισίς τοῦ μελοδράματος ἀπερίττως πραγματοποιηθεῖσα, ἄνευ πατάγου καὶ ἀγρυπτικῆς ἐπιδείξεως· ἰδοὺ αἱ ἀνοιγόμεναι ὁδοὶ εἰς τὴν νέαν μουσικὴν ὑπὸ τοῦ γερροντοτέρου τῶν μουσουργῶν. Ἡ τέχνη διὰ τοῦ Otello ποιεῖ ἐν βῆμα ἐπὶ τὰ πρόσω. Τί ζητεῖ ἡ ἡμετέρα ἐποχὴ παρὰ τοῦ μουσικοῦ δράματος; Τὴν αὐξοῦσαν φροντίδα ὑπὲρ τῆς φυσικότητος, τὴν αὐξοῦσαν συμφωνίαν καὶ συνάρσειαν μεταξὺ τοῦ λόγου καὶ τῆς μουσικῆς, τὴν μελέτην

τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἐκδήλωσιν τῶν παθῶν, τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν καθιερωθέντων παλαιῶν καὶ ἀποκλειστικῶν μουσικῶν τύπων, εὐγλωττων ὀρχήσραν καὶ ἁρμονίας κινούσας τὸ ἐνδιαφέρον. Τὰς εὐχὰς ταύτας ὁ Wagner μετ' ὀλίγης τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ πᾶς ἐνόησεν χωρὶς ὁμίας νὰ τὰς θεραπεύσῃ. Ἡ μᾶλλον καθ' ὑπέρθασιν αὐτῆς ἐξεπλήρωσεν. Ἐξώθησεν εἰς τὰ ἐσχάτα δόγματα καταστραφέντα ἕνεκα τῆς καταχρηστικῆς αὐτῶν ἐφαρμογῆς· ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ νὰ μᾶς ἐνισχύσῃ παρ' ὀλίγον νὰ μᾶς ἐξοντώσῃ ἐκ πολυφαγίας. Ὁ Verdi ἠκολούθησεν ἄλλον τρόπον, ἐπιόησεν ἄνευ πλείονος μέτρου καὶ φειδοῦς. Εὐπειθῶς ἀκροασάμενος τῶν μουσικῶν ἐκεῖνων φωνῶν τῶν ἐξαιτουμένων παρὰ τῆς τέχνης νέον τι καὶ βέλτιον, καὶ τὸ τί τοῦτο, οὕτως μᾶς τὸ παρέσχεον ἦδη.

Ἐκ τοῦ Verdi, τοῦ ἐκτάκτου τούτου ἀνδρός, τοῦ ἐπὶ ὅλα πενήτηντα ἔτη, κατὰ τὴν γραφικὴν ἔκφρασιν τοῦ κ. Boito, μὴ ποιουμένου ἄλλο ἢ ἀνεφουμένου ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ θριάμβων, ἐδικαιώμεθα νὰ προσδοκῶμεν μίαν ἐπιπρόσθετον, ἀλλὰ τοιαύτην οὐδέποτε προσῶ. Ὁ Θεὸς τάσσει συχνότατα τὴν ἀκμὴν τῆς μεγαλοφυΐας ὡσπερ καὶ τῆς ὑπάρξεως, ἐὰν οὐχὶ εἰς τὰς ἀπαρχὰς εἰς τὸ μέσον τοῦλάχιστον τῆς ἀνθρωπίνης ἡδονῆς. Ἡ Aida, τὸ Requiem, ἠδύνατον νὰ ὄσιν αἰ τελευταῖοι σταθμοὶ ἐνδοξοῦ σταδιοδρομίας. Το Requiem πρὸ πάντων ἠδύνατον νὰ ὑποδείξῃ τὸν Verdi, ὡς πρὶν εἶχεν ὑποδείξει τὸν Mozart εἰς τὸν ἄγγελον τῆς αἰωνίου ἀναπαύσεως. Ἐκτὸς τούτου ἐν ἡλικίᾳ ἐβδομήκοντα τριῶν ἐτῶν, ἐπιτρέπεται εἰς τὴν νὰ σιωπήσῃ, μὴ ἀκροάμενος πλέον ἢ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ψυχῆς. Ὁ Verdi δὲν τὸ ἠθέλησεν. Ἡθέλησεν ν' ἀκούσῃ διὰ τελευταίαν φοράν τὰς δυστυχεῖς ἀνθρωπίνους ψυχὰς. Καὶ ὅποιας ψυχᾶς ἐξελέξεν. Ἐκεῖνος ὅστις δὲν ἐθέριμα ποτὲ διὰ τῆς ἐν αὐτῷ σκηνοῦσης φλογὸς ἢ ἀσήμεντα θέματα ἢ μετριώτατα ὑποκείμενα, κατεμετρήθη νῦν ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ μάχῃ, πρὸς τὸν μᾶλλον ἐπιφρόντον τὸν ἀντιπάλον. Ἐν τῇ ἐσχάτῃ ταύτῃ πάλῃ οὐδεὶς προέκυψε νικητῆς ἢ ἡττημένου, καὶ ἐκ τοῦ βάλου· τοῦ τέχου τοῦ ὁ ἄγγελος ποιητῆς δύναται ν' ἀναφωνήσῃ εἰς τὸν ἰταλὸν μουσουργόν· Well to ared, old lion! Καλῶς ἐβρυχήθησθε γηραιὸν λέων!

Ἀνὰ πιστεύω ἡ ἱστορία τῆς νεωτέρας μουσικῆς νὰ παρέχῃ στάδιον δυνάμενον νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸ τοῦ Verdi· ἐτέραν ὁμοίαν πρόσθετον μετ' ὁμοίας ταυτότητος χαρακτηριστοῦ καὶ φύσεως. Σθένος δραματικὸν εἰς ὅ ἴσως οὐδεὶς προσήγγισεν τὴν ἀκμὴν

θεκτον ἐκείνην τῆς ψυχῆς ἄλωσαν, ἥτις ἀπαθανατίζει ἐσθλάς τινὰς τοῦ Rigoletto, τοῦ Trovatore, τῆς Traviata, τὴν δύναμιν καὶ τὴν σαφήνειαν τῆς μελωδίας, τὸ αἰθρόμητον καὶ τὸ ἀνεπίπλαστον τοῦ διαλογισμοῦ, ὁ Verdi διετήρησε πάντα ταῦτα ἐπὶ πενήτηντα ἔτη. Καὶ ὡς ὅλα ταῦτα νὰ μὴ τὸ ἐπῆρουν, κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα εἰκόσιν ἔτη, μετὰ θαυμασίας εἰλικρινείας, μετὰ καταπληκτικῆς ἀντιλήψεως τῶν νέων τάσεων, χωρὶς ν' ἀπαρηθῆ αὐτὸς ἐαυτὸν, χωρὶς νὰ καταστῇ ὁ μαθητῆς ἢ ὁδοῦλος οὐδενός, ὁ διδάσκαλος μετρησώθη εἰς σφαῖραν συλλήψεως καὶ δημιουργίας ἐτι ὑψηλωτέραν. Ἐπεχώρησεν ἀπλῶς, ἄνευ πατάγου, εἰς τὴν πρόσθετον, ἥτις ἵνα πραγματοποιηθῇ, πρὸ πάντων ἐν τῇ τέχνῃ, δὲν ἀπαιτεῖ οὔτε βιαιότητα, οὔτε ἐρείπια. Ἀνὰ ἀνέτρεψε τοὺς Θεοὺς· οὐδεὶς λατρεύσει· δὲν ἀνῆψεν ἢ καὶ ἐτέραν λαμπράδα ἐνώπιον τοῦ βωμοῦ αὐτῶν. Ἀπὸ τοῦ Rigoletto εἰς τὸν Don Carlos, ἡ πρόσθετον ὑπῆρξε μεγάλη· μεγαλύτερα ἀπὸ τὸν Don Carlos, εἰς τὴν Aida, μέγιστα καὶ ἁρμονικαί. Παντοῦ εἰς τὸν Otello. Ὁ Verdi τοῦ Otello δύναται νὰ ἦναι ὁ ἀληθὴς διδάσκαλος τοῦ μέλλοντος. Οὐδενός· ἄλλου μελοδράματος ἢ γενικῆ διασκευῆ εἶναι τελειότερα, οὐδενός· ἄλλο αἰ ἀναλογίαι εἶναι πλέον σύμμετρον καὶ ἁρμονικαί. Παντοῦ ἐν τῷ Otello τὰ μεγαλύτερα ἀποτελέσματα παράγονται διὰ τῶν ἐλαχίστων μέσων. Παντοῦ ἡ μουσικὴ ἰδέα ἀναβλύζει ἐκ τῆς δραματικῆς θέσεως. Ἡ εὐχὴ μουσικῆ περιβολῆ προβαίνει ἀχώριστος ἐκ τῆς φιλολογικῆς περιβολῆς· ὁ λόγος προκαλεῖ τὸ φωνήσημον. Οὐδέποτε οὔτε αὐτὸς ὁ Wagner προσήρμοσε μετὰ τοιαύτης ἀκριβείας τὴν μουσικὴν εἰς τὸν λόγον. Οὔτε ποτὲ οἱ μεγαλύτεροι διδάσκαλοι τοῦ θεάτρου ἐχάραξαν διὰ τῆς μουσικῆς χαρακτηριστοῦ μᾶλλον ἀναλλοιώτους καὶ συνεστερούς εἰς σεαυτοὺς. Ἴδου ἴσως ἡ θαυμαστότερα καλλονὴ τοῦ ἔργου, ἐκεῖνη εἰς ἣν τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας εἶναι μᾶλλον εὐεπίσθητον· Ὁ Verdi δὲν μεταχειρίζεται καθόλου, ἢ οὔτως εἰπὲν καθόλου, τὸ leitmotiv, τὴν μέθοδον ταύτην ἢ ὁ Wagner ἐὰν δὲν ὑπῆρξεν ὁ ἐρευνήτης ὑπῆρξεν ὅμως ὁ μανιώδης ἐκμεταλλευτῆς.

Ὁ Wagner ἐκλέγει φωνήσημά τινὰ, ἐμβρόντι μελωδίας ἢ ρυθμοῦ, καὶ κατόπι, τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ αὐθεντεῖς, τὰ μετατρέπει εἰς ἀντιπροσωπευτικὰ σημεῖα τοῦ δεινὸς προσώπου, τοῦ δεινὸς πάθους. Μετὰ τοῦτο ὁ ἀκροατῆς δὲν ἔχει πλέον νὰ συζητήσῃ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑποκύψῃ· πρέπει νὰ διαβλέ-

πῃ, ν' ἀναγνωρίζῃ πάντοτε εἰς τὸ μουσικόν τοῦτο ἄρκος ἢ τὸ ἔλεος τῆς Brumehild, ἢ τὰς ὁδοπορίας τοῦ Wotan, ἢ τὸ μῶλος ἐμφανιζόμενον πάθος ἢ τὴν ὁμολογημένην φλόγα τοῦ Walthar. Νὰ ἐπιτηρῇ μετ' ἀμεταπτότου προσοχῆς τὰς ἐλαχίστας ἐμφανίσεις ἡ μεταρρυθμίσεις τοῦ μουσικοῦ σκοποῦ του σχεδὸν πάντοτε καθαρῶς ὀρχηστρικοῦ. Ἐν στιγμῇ ἀπροσδοκῆται, τέταρτόν τι κέρας, ἢ ἄλλο τι ὄργανον τῆς ὀρχήστρας ἐκ τῆς θέσεως τοῦ ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ, δύναται νὰ ἐκδηλώσῃ τῆς ψυχῆς τὴν κατάστασιν. Αἱ διηρημέναι ἐμβρόντι ἐκφράσεις δευτέραν, τρίτην τοιαύτην, καὶ πάντα ταῦτα ταῦτοχρόνως, χάρει εἰς τὴν θαυμασίαν πολυφωνίαν τῆς θαυμάσιου ὀρχήστρας. Διὰ τῆς ἐπιωφερέσεως κατὰ τῶν μουσικῶν σκοπῶν, ὁ Wagner καθόλου συνδυασμὸν τινὰ αἰσθημάτων, ψυχολογικὴν τινὰ ὀξάλμην ἢ ἀναμιγνύει μετὰ θαυμασίας ἐπιτηδεύτητος. Τοιοῦτοτρόπως διαποικίλλει τὴν ἀποτύπωσιν τῶν ψυχῶν. Ἡ ἐπιχείρησις εἶναι κολοσσαία ἐνίοτε δὲ καὶ ὀλίγον ἐπιπόλιος. Ἡ δυσκολία ν' ἀκολουθῆ τις καθέκαστα κατ' ἀνάγκην ἀπολλύμενα ἐν τῷ συνόλω, ἡ λεπτότης τῶν τροποποιουμένων σκοπῶν καὶ ὑποδεεστέρων σκοπῶν τέλος δὲ καὶ πρὸ πάντων ἡ περιμενομένη ἐπάνοδος, ἡ καθισταμένη προῖόντος τοῦ χρόνου ἐπιφθορῶν, τῶν τύπων ἐκεῖνων τῶν δῆθεν ἀναγκάσιων καὶ κατ' οὐσίαν αἰσθημάτων πάντα ταῦτα ὑπερβαλλόντως ἐπιφέρουσι τὴν ἀηδίαν καὶ τὴν κόπωσην. Τὸ ἰδανικόν δὲν ἐγκυαται εἰς τὸ νὰ κατασκευασθῇ τις ἐν δράμα, οὔτε εἰς τὸ νὰ δημιουργηθῇ ἐν πρόσωπον διὰ δύο ἢ τριῶν ἰδεῶν, ὅσον γόνιμοι καὶ ἂν ὄσιν αὐταί, ὅσον ἐπιτηδεῖας καὶ ἐὰν τὰς χωρίσῃ. Πόσον προτιμώμεν τὴν μέθοδον τοῦ Verdi καὶ τὴν ἐπίνοιαν τοῦ Otello! Ὁ ἐρωτόληπτος καὶ ζηλότυπος Μαῦρος, ἡ ἰσαγγελοῦς Δεσδεμένης, ὁ δόλιος Ἰάγρος, ἄδουσι πάντοτε συμφωνία τῆ φύσει αὐτῶν, συμφώνως πρὸς τὸν γενικὸν αὐτῶν χαρακτήρα, τροποποιούμενον ἐν ἀνάγκῃ μετ' ἀπαραιμιλλοῦ λεπτότητος, διὰ τοῦ λογισμοῦ ἢ τοῦ πάθους τῆς στιγμῆς. Τὸ βάθος τῆς ψυχῆς τῶν εἶναι ὁρατὸν ὁρατὰ ἐπίσης αἱ διαβατικαὶ ἐντυπώσεις αἰτίνας δυνατὰ νὰ ψαύσασιν πρὸς στιγμὴν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς ἀλλ' ἕκαστος αὐτῶν ἔχει τὴν γλωσσάν του, καὶ οὐχὶ, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Wagner, τὴν ἐπιγραφὴν ἢ τὸ ἐμβληματικόν. Ἐν τούτῳ ἐγκυαται ἡ οὐσιώδης διαφορὰ· οἱ ἦρωες τοῦ Verdi ὁμιλοῦσιν, ἐκεῖνοι τοῦ Wagner ταυτολογοῦσιν. Ἐκ τῶν χιλιῶν τοῦ Ὁθέλλου καὶ τῶν ἄλλων προσώπων ἀναβλύζει ἀδιακόπως καὶ νέα μελωδία. Μυρία καθέκαστα αἰσθημάτων, μύρια λεπτότητες τῆς καρδίας ἐπαυξάνουσι τὴν ποικιλίαν τοῦ ἔργου

ήρεμیان τῆς συνειδήσεώς του, τὴν μετάνοιαν ἄνευ τῆς τύψεως διὰ τὸ διαπραχθῆν ἐγκλημα διὰ τὸ ὅποιον εἶναι ὀλιγώτερον ἔνοχος ἢ ὅσῃα. Ἀπῶσον εἶσαι ὀχρὰ, λέγει, ἀφῶνος, κουρασιμένη καὶ φάρακα! Ἡ καὶ ἐκάστη λέξις ἐπανάγγη ἐπίτασις τρυφερότητος καὶ οἰκτου. Τὸ ἐγγχειρίδιον φέρων ἐν τῇ καρδίᾳ ὁ Ὁθέλλος κύπτει ἐπὶ τοῦ λατρευομένου ἐκείνου λειψάνου. Ἡ ὀρχήστρα φράσαι καὶ ἀναγνωσκόμεν ἄσμα ἀκουσθῆν ἴδῃ. Ἡδὴ αἱ ἐσθῆτοι ἐξέγρχαν τὰ κύματα τῆς μελωδίας των, ἀνυψώθησαν ὑπὸ τὸν τριπλοῦν τοῦτον ἐρωτικὸν ἀσπασμὸν. *Un bacio, un bacio ancora!*

Πρὸ ὥρων μάλιστα δύο καὶ ἡμισείας ὁ Ὁθέλλος ἐζητεῖ τὰ λατρευόμενα ἐκεῖνα χειρὶ ἐφ' ὧν μέλλει νῦν ἂ ἀποθάνῃ. Ἐν τῷ βραχυτάτῳ τούτῳ χρονικῷ διαστήματι, τὸ πᾶν ἐρρέθη, πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἐξεγύθη εἰς ἄσματα. Ἐντελὲς ἀριστοῦργημα ἐξετελίχθη ἐν τῷ μέσῳ δύο φιλημάτων.

Ζητούμεν συγγνώμην παρὰ τῶν ἀοιδῶν τοῦ *Otello* ἐὰν ὀλιγίστην θέσιν ἐνταῦθα ἀφαιρούμεν αὐτοῖς, ἀλλὰ ἡ δημιουργοῦσα μεγαλοφυΐα προηγεῖται πάντοτε τῆς ἱκανότητος ἥτις ἐννοεῖ καὶ ἐρηκνεύει αὐτήν. Ἡ *Κυρία Pantaleoni* δὲν εἶναι ἴσως ἡ ἰταλικὴ *Λεοδεδιμόνα*. Ὁ *Κ. Tamagno* κατέχει ἐξαισίαν φωνῆν ὀξυφωνοῦν ὑπεκρίθη δὲ διαπρεπῶς τὸ μέρος του, ὡς μέγας καλλιτέχνης πρὸ πάντων κατὰ τὴν δευτέραν παράστασιν καὶ ἰδίως κατὰ τὴν τελευταίαν πράξιν. Ὅσον ἀροῦν τὸν *κ. Maurel* εἶναι ἐντελέςατος ἱάχμος. Συνειθμιμένοι διὰ θαυμασίας ἐπινοίας καὶ τῆς ἀνεπιλήπτου ἐκείνης καιροσθησίας τὸ μέρος τοῦτο θὰ ἤρχη διὰ τὴν δόξαν ἐνὸς ἀοιδοῦ καὶ ἡθοιοῦ. Ἀρχηγὸς τῆς ὀρχήστρας ὡς ὁ *Franco Faccio* ἀρκεῖ διὰ τὴν τιμὴν ἐνὸς θεάτρου. Διὰ νεύματος ἀπολύει ἢ συγκατεῖ κατὰ βούλησιν ὀρχήστραν χαρίεσσαν ἢ φοβεράν καὶ χοροὺς ὑπεράνω παντὸς ἐπαίνου.

Ἄλλὰ πρέπει καὶ πάλιν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν διδάσκαλον, πρέπει εἰς τὸν μέγαν τοῦτον γέροντα μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ἔργου του, ν' ἀποδώσωμεν τὸ ὕψιστον ἡμῶν σέβας. Διὰ τελευταίαν φοράν ἠθέλησε νὰ χορηγήσῃ χαρὰν τινὰ εἰς τὸν κόσμον. Εὐχλότως μᾶς εἶλεγον κατὰ τὰς παρελθούσας ἡμέρας ὅτι ἡ Ἰταλία ἠγάπα τὸν *Verdi*, ὅς ὁ Ὁθέλλος ἠγάπα τὴν *Λεοδεδιμόνα*, διὰ τὸν οἶκτον ἐν αὐτῇ ἠσθάνθη διὰ τὰς ταλαιπωρίας του. Καὶ μήπως ἡ ἀνθρωπότης δὲν ἀγαπᾷ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοὺς μεγάλους καλλιτέχνας, ὡς τοὺς παρηγόρους τῆς ἀθλιότητος αὐτῆς; Ὡμεν ἅπαντες εὐχόμενοι εἰς τὸν *Verdi* διὰ τὰς μακρὰς αὐτοῦ εὐεργεσίας. Οὐδέποτε ἡ δόξα πιστότερον διετήρησε τὰς

ἀκτῖνάς της ἐπὶ ἀνθρωπίνῳ μετώπῳ. Δὲν θὰ γνώρισῃ οὔτε τὰς σιὰς, οὔτε τὴν παρακμὴν, καὶ ὁ ἀσθὴρ αὐτοῦ θὰ δύση ὅπως εἰς τοὺς μακαρίους ἐκείνους ὄριζοντας ἐν οἷς ἀνοεῖται τοῦ λυκόφωτος ἡ μελαγχολία, διότι τηρεῖται ἐν αὐτοῖς ἀμείωτος μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς ἡ λαμπρότης τοῦ ἡλίου αὐτῶν.

ΦΥΣΙΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Α'.

Ἡ ἐργασία τῶν Μουσῶν εἶναι αὐθόρμητος

Εἰς τοῦτο πιστεύομεν καθὼς πιστεύομεν, ὅτι οὐδεὶς ἀγροίκος σκοπὸς εἰζέει τὸν γαλτῖνον αἰμαλὸν νὰ γίνεται κάτοπτον τοῦ ἄλλοτε μὲν γαλανοῦ, ἄλλοτε δὲ συνεφώδους καὶ ἀστράπτουτος οὐρανοῦ οὐδὲ τὸν φοβερὸν ὠκεανόν, ὅτι κινεῖ εὐτελὲς τι συμπερὸν νὰ μιγνῆ τὰ ἐκ τῶν εὐθῶν αὐτοῦ φρικώδη σ' ὅτη, μὲ τὸ γλυκὺ χρώμα τῶν οὐρανῶν· οὔτε ὅτι ὁ ἥλιος σκορπᾷ τὰς εὐεργετικὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας ἐπὶ σκοπῶ ἀμοιβῆς ἢ ὅτι ἡ σελήνη μισθοδοτεῖται διὰ νὰ στέλλῃ ἐδῶ κάτω τὸ μαγικὸν αὐτῆς φῶς· οὔτε οἱ ἀστέρες ὅτι ἔχουσι ἀνάγκην στεράνων, λατρείας ἢ ἐπαίνου διὰ νὰ ἦναι ὅ, τι φαίνονται.

Εἰς τὴν ἀπλουστάτην αὐτὴν ἀλήθειαν, οὐδένα ἐλπίομεν δυνάμενον νὰ ἀντιπῆρ, ἐκτὸς ἐκείνων οἱ ὅποιοι καυχῶνται ὅτι δύνανται — καὶ δυστυχῶς πολλὰκις δύνανται — νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ὄρασην ἀπὸ τοῦ νὰ ἐλπέῃ, καὶ δυσχυρίζονται ὅτι δύνανται νὰ μετατρέψωσι τὴν ἀκοὴν εἰς ὄσφρησιν, τὴν ὄσφρησιν εἰς γλώσσαν, τὴν γλώσσαν εἰς ὀδόντας, τοὺς ὀδόντας εἰς καρδίαν, τὴν καρδίαν εἰς μέταλλον, τὸ μέταλλον εἰς συνείδησιν, τὴν συνείδησιν εἰς κοπρίαν, τὴν κοπρίαν εἰς ψυχὴν, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Καθ' ἡμᾶς ἡ μηλιὰ δὲν παράγει γαδουροπόδιχα, οὐδ' ἡ θάλασσα κορυδαλοὺς, αἰτούς ἢ ἀηδόνας, ἢ ἔρβηθι πάλιν εἰμεθα βέβαια, ὅτι δὲν γεννᾷ κροκοδείλια, οὐδ' ἡ μέλισσα κατασκευάζει παπούτσι. Καὶ καθὼς δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι κατὰ φυσικὴν τινὰ τάξιν, αἱ μέλισσαι προωρίστησαν νὰ κάμνωσι κερὶ καὶ μέλι, καὶ ἡ μηλιὰ μῆλα, οὕτω καὶ διὰ τὰς Μούσας δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἔχουσι κ' ἐκεῖναι σαφῆ τινὰ προορισμὸν, χάριν τοῦ ὁποίου τίθενται εἰς ἐνέργειαν, καὶ ἐργάζονται αὐθορμήτως.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἐπόμενον φύλλον)

ΠΑΝΟΣ ΙΩΝΑΣ